Chlumecky, Adam
Romance o rejdech
certovych

PG
5038
C525R6

48313

ROMANCE

O REJDECH ČERTOVÝCH.

DLE

POHÁDEK VALAŠSKÉHO SEKÁČE

NAPSAL VERŠEM

ADAM CHLUMECKÝ.

V PRAZE.
NÁKLADEM SPISOVATELOVÝM. — TISKEM J. OTTY.
1894.

ROMANCE

O REJDECH ČERTOVÝCH.

DLE

POHÁDEK VALAŠKÉHO SEKAČE

NAPSAL VERŠEM

ADAM CHLUMECKÝ.

V PRAZE.
NAKLADEM SPISOVATELOVÝM. — TISKEM J. OTTY.
1894.

PG
5038
C525 R6

Poctivé snaze a práci

slovutného, důstojného

pána, pana

JINDŘICHA GEISSLERA,

vikáře v Olomouci,

posvěcuje

SPISOVATEL.

Valaši, jdoucí světem na žně.

„Jdú valaši, jdú,
hore dědinú!“

Každý štíhlý, jako jedle,
švarné ženy běží vedle,
vedou bystré děti bosy.
Muži nesou na žně kosy,
děvy, každá s bílou nůší
— co v ní tají, každý tuší:
Buchty s brynzou velechutnou,
garderobu v cestě nutnou,
pohádenky, něco písní,
co jich valach v horách vysní,
co jich sličná děva složí
na salaši, v kyprém loži,
na salaši, pasouc ve dne,
když si v teskné chvíli sedne
— — — — — —
— — — — — —

Musí ptáče, musí pěti!
Valach pěti, vyprávěti,
vyprávěti všecko z Valach
o těch lesích, o těch skalách,
o propastech v horách jejich,
o čertech a čarodějích,
o zakletých hradech, zámcích!

Obrázenky v hezkých rámcích!

„Jdú Valaši, jdú!“

O mlýně čertově.

Pod Radhoštěm na výtoni,
kde se známé „Stupně“ kloní,
zříti skalní stráň.
Z černa háje divně trčí,
jako když se strachem krčí
její siná skráň!

Pustá skála roztržena,
v pravo, levo rozvržena
rozevírá klín.
Dole pod ní vlny skučí,
pěna stříká, plíská, hučí
— žene čertův mlýn!

Dále, hnedky pode strží,
kde se voda v jezu drží,
strmí šedý lom.
Pod ním kola zuby cení,
hřmí tu z mlýna rachocení
jako v bouři hrom.

Hoj, ta skála pne se směle,
v ní je mlýn a právě mele
— čert má pilno dnes!

*

Pot mu čelo hojně skrápí,
nebo tolik duší trápí,
co jich v roku snes'!

Balvanem zde voda točí,
div se kámen nerozskočí
do těch ostrých skal.
Tak se žernov stále vrtí,
hříšné duše mele, drtí,
měně vodu v kal.

Což to pláče, vzlyku, ryku,
což to kletby, chechtu, křiku
z hrozné strže zní!
Běda každé černé duši,
kterou čertův kámen kruší,
která tady pní!

I. O rejdech čertových.

Tak to mívá vždycky pilno,
zvláště z jara, neb kdy silno
v těchto horách prší,
když se s rozklaného skalí
bílé proudy řvouce valí,
vodopády srší.

Při tom všecky mlýny jiné,
na něž voda jeho plyne,
obyčejně zkazí.
Strhne s jezu celé prouhy,
zatarasí štěrkem strouhy,
jinam vodu srazí.

Jindy za to v letním suchu
bývá konec jeho ruchu,
když se voda ztrácí.
Pak si pan čert někam zajde.
až si někde dílo najde.
maje rád vždy práci.

Z dlouhé chvíle chodí polem,
pocestného vodě kolem,
pak se jemu chechtá!
Z lesa k lesu dál ho loudí.
když však chuďas v hrůze bloudí.
nohy jemu lehtá!

Zvláště ale mladou chásku
má vždy v létě na provázku,
brouse v temně lesu:
Hned se mládež v strouze koupá.
hned se houpá, do skal stoupá.
plna smíchu, plesu!

Tenkrát ďábel nejvíc loví,
podoben jsa motýlovi,
an se v slunci třpytí.
Tady jitří samopášně,
tam se kryje, dráždí vášně
k lásce, ku hře, k pití!

Když se posléz v lesu šeří.
cháska spěchá ku večeři.
teprv ďábel tropí!
Kdo se podá jeho moci,
bude jeho téže noci,
v drápy-li ho chopí.

— Někdy také čert prý čertu
podá číši vášně ke rtu,
která bujnost lehce.
Potom věru není divu,
že se čertu při melivu
stále býti nechce!

Jednou tedy podle stráně
spatřil lidi u snídaně,
sedět v ranní vlaze.
Muž a žena a dvě děti
— čert jim musel záviděti,
jak se měli blaze!

Děti rejdí po Radhošti
sbírajíce klesty, roští,
oheň praská, hoří.
Žena zírá do rendlice,
žár jí rudě barví líce,
muž jí k tomu dvoří.

Hejsa! Bystré děti zpátky!
Sednou na své bosé patky,
s rozcuchanou hřivou.
Však je také váře láká,
máma přece vaří ptáka
— celou husu divou!

Bodrý chlapec na pěst houká,
děvče topí, klade, fouká,
až se hlava točí.
— „Jak ta husa líbě voní!“
Čert se chtivě zhlídne do ní,
že mu jiskří oči!

Ale teď je dovařena.
však ji právě dělí žena.
ach, ta pára vonná!
Každý při své míse sedí.
všichni s dobrou chutí jedí,
čert však hladem stoná!

Po snídani podle lomu,
veselí se jdouce domu,
jsouce plni řeči.
Ale, čert je samé žaly,
chodě smuten kolo skály,
v nížto mlýny ječí.

Stane cestou vedle strouhy,
srdce plno cizí touhy,
plno vzdechů, stenů:
„Jsem tak sám — a tyto skály
dnes mne divně rozplakaly!
— Proč já — nemám ženu?“

Ano, ženu, jak ta byla,
co zde právě povařila,
jest to anděl, věru!
Čerstva jako Maří listí,
dala muži dobře jísti,
krmíc hocha, dceru!

Jsou to asi pěkné slasti,
takým tvorem směti vlásti,
jeho stále míti!
Toť i čertu musí vzkvésti
jarobujné blaho, štěstí,
jak na louce kvítí!

Čertí bído — jdi mi k čertu!
Hráti stále na pobertu,
černé duše mlíti?!
Vyčaruji zámek nový,
od základu křišťálový
— hned ho musím míti!

V zámku čert svůj život děsný
maje k váři ženu přesní,
přespí stesky všecky.
Proto vezmu na se kajdu,
někde sobě ženu najdu
— ne však vdovu s děcky!"

II. Za nevěstou!

Jest večer jako rybí oko!
Tu z lesa někde přehluboko
drozd — ženich! ženich! volá v keři
a luna k tomu snivě šeří!

A luna stříbro z plna klína
zde hází zrovna podle mlýna,
do olší, pod nímž potok dlouhý
sám skok a hrkot, ševel pouhý,
dvě mlýnská, líná kola žene,
se řítě k hloubi roztoužené,
kde bílá pěna bujně krouží
— však přece — zase dále touží,
za mlýnem již se v proudě ztrácí
a nikdy již se nenavrací —!
— — — — — —
— — — — — —

Však více než ta bílá pěna,
jest v mlýně děva roztoužena,
ve „Mlýně Starém“ nad Rožnovem,
kde Bečva hučí temným rovem.

Již tolik junů milovala,
ba každému i šátek dala,
hned stříbrem, květem lemovaný,
hned jahodami vyšívaný
— však, poslednímu — jak to praví,
prý chtěla dát už vínek s hlavy,
s ním v chrámě stojíc před oltářem!
Než rovně ten byl bídným lhářem!

Teď stárne, vadnouc zponenáhla,
ač snad by hned po jiném sáhla,
leč nyní její vetché kráse
hoch každý zdálí vyhýbá se!

Ach, kdyby — řekla kdysi žertem —
se mohla vdát už — třeba s čertem!

*

Jest večer jako rybí oko!
Tu z lesa, někde přehluboko
drozd — ženich, ženich — volá v keři,
však děvče sotva jemu věří!
Vždyť často, čtverák — ženich! — volá,
a leč to byla vždycky holá!

Hej! Ženich! Ženich! zní to znova,
ba jest už slyšet jasně slova;
drozd stále svou si notu vede — —

V tom černý kočár k mlýnu jede!

Dva koně vrané zapřažené
pán černý šlehá, tryskem žene,
až jiskry svítí pod kopyty.
Tu skočí s vozu jonák hbitý,
jsa oděn v úbor myslivecký
i pozdravuje v mlýně všecky,
řka nejprv u zdi mlynářovi,
že zbloudil z cesty v lesním křoví,
též koně jsou prý tuze hladné
a jinde krmit není snadné!

Že snažně tedy prosí pána,
o nocleh do bílého rána.

Jste vítán — mlynář dí mu z dveří,
již pojďte s námi ku večeři;
jest uchystána noclehárna,
již stele dcera moje švarná.

A spát-li chcete po večeři,
jen rcete slovo mojí dceři,
i dá vám klíče od světnice,
a vůbec, čeho třeba více.

Neb chcete-li se koupat také
zde v naší strouze křivolaké,
prach opláknouti na svém čele,
či sílu vzpružit v outlém těle,
jen rcete slovo mojí dceři,
i dá vám prádlo před večeří
— tak plachtu, ručník, mýdlo, hřeben,
jenž nebyl dosud upotřeben.

Nuž, prosím, rcete, co se líbí?
Co máme, bude! Nepochybí!

Čert dí, že rád mu všecko věří,
však prosí nejdřív o večeři:
a dcera — trochu povychřadlá,
hned spěje na dvůr z večeřadla,
zvouc hosta dále do pokoje,
jenž ostýchá se ještě, stoje,
až matka pak ho vyjdouc volá,
pak ovšem déle — neodolá.

Jde dále, v první jizbě stana,
a večeře jest uchystána.

Čert uklání se lichotivě,
do mísy masa patře chtivě,
vždyť ode dávna neměl hrubě,
leč mouchy ve své lačné hubě,
ba někdy se mu také stává,
že ani těch se nedostává!

Tož, za stůl! Za stůl! Děvče velí
a čert si sedne blažen celý,
vždyť káže mu to děvče švarné
a vzpouzeti se bude marné!
— — — — — —
— — — — — —
Tak jedli, pili, hodovali,
po jídle sobě ruce dali,
řeč proudila se stále řízně,
jak mezi lidmi z dobré přízně
— a pozdě v noci — pán Bůh s vámi!
řeč skončila se — námluvami!
— — — — — —
— — — — — —
Však čert se vína mnoho napil,
čímž v pasti vlastní — sebe lapil!

Neb hlava jeho příliš zpita,
si nevzpomněla — na kopyta!

Měl ovšem boty zcela nové,
leč měly tvary kopytové!
I vystrčil je před se maní,
jak doma činil v zadumání.

A hned se toho dcera lekla:
„Zda tento ženich není z pekla?

Aj, pane, byl zde ženich mnohý,
však měli všichni lidské nohy!
Jen vy, jsa nyní zpitý celý,
se zdáte velmi podezřelý!

Ty šlapky vaše! Já bych řekla,
zde odsud nejsou — ale, z pekla!
Vím jistě, že i ohon máte,
jejž chytře v šatech ukrýváte.

Toť námluvy jsou z pekla žertem!
Či zapřete-li, že jste čertem?"

Pan ženich zmaten před ní civí,
však strachem ihned vystřízliví!
Vždyť plane před ním jako lvice!
Zda měl se lapit ještě více?

Než čert je mistr, svůdce lhavý
a chytře dceři na to praví:

Ty šlapky?! Mně je rovně líto,
že podobny jsou na kopyto!
Přec děvo, proto nejsem čertem!
Mé námluvy pak budou žertem?

Já stal se pouze čertů rejem
v svém kraji mocným čarodějem,
než, dále budu na svobodě,
jak rybka tamhle v mlýnské vodě.

Jsem sám a nemám ani matky,
ač bohat, maje zámek, statky,
jsem mlád a hledám sobě choti,
jež přímá jest a nelichotí!

Tak řekni, chceš-li býti mojí?

Však děva nevěří a stojí,
ba stojí sochou, jako němá
a k takým sdavkům chuti nemá;
a klopíc oči v zemi tmavou,
že nechce jeho, kyne hlavou.

Pak ustrašena ohlídá se
— dvě velké slzy v černé řase —
zda řekne něco otec její?

Či — chce ji dáti čaroději?

Pan otec člověk sice hodný,
jen často příliš nerozhodný,
teď právě neví, co by řekl,
neb též se jeho kopyt lekl:
však svitlo mu pak v hlavě líné,
že zná i jinde lidi jiné,
co stoupovité nohy mají
— a což se na pouť naběhají!

Ba takých viděl dosti lidí!

Leč dcera jeho ráda slídí
a žádný ženich se jí nezdá.
Ach, tak se dcera nikdy nevdá!

A proto, patře po ní bokem,
ji podněcoval, mžikav okem,
by nestála tak zaražena,
jak ode hromu zasažena,
řka potom — kouře z dýmky — vlídně:
„Jen všecko si to rozvaž klidně!
Já pro tě nemám toho věna,
bys jinde žila spokojena
— a k děvě, má-li tvoje leta,
je cesta vždycky neujeta!"

Však dcera na to tiše vece:
„Nač vyháníte ptáče z klece?
Nač od vás pryč, tak nenadále?
Kdo ví, co nestane se dále?!
Kdo ví, zda má ten zámek, statky,
zda jest tak, jak se dělá sladký,
a nejsa nám zde ani známý!

A kouzelníka?! Pán Bůh s námi!
— Hm, jsem-li zralá trochu lety
— proč tento přišel na zálety?

Tak otče! Každý hraje o své!"

V tom čert se rychle k tomu ozve:

...Ty právě při své pozdní kráse
se líbíš, ano, zamlouváš se,
ba líbíš se mně, děvče, věř mi,
jak svatba, když je přede dveřmi!

— Tak přisvědč zase, jako zprva,
že zasnoubení naše trvá,
jen jedním okem dej mi známku
a já tě zrovna vezu k zámku:
sbor u vrat spustí novou skladbu
a zítra máme — spolu svatbu!"

„Co? Svatbu se mnou, zítra, díte?
Tak teprv špatně pochodíte!
Hle, svatba zítra! Bez ohlášek!"

„„Já, děvo, nejsem z mlýna Prášek,
jenž narodiv se někde v křoví,
před sdavky musí k farářovi!"

„Též pány farář ohlašuje!"

„„Až intrádo sluch ohlušuje!
Že slávu paní mají rády!
Já sdavky chci však bez parády!"

„Ó, sdavků beze kuěze není!"

„„Vždyť tak se mnoho pánů žení!"

„To věru, ve snu se mi nezdá!"

„„Nás, děvče, láska naše sezdá!"

„Ba láska bývá slabá páska!"

„„Tak říká zavdy každá kráska!"

„Leč, beze sňatku býti vdána?"

„„Nu, věc to není nevídaná!
Můj známý, kníže v Novém Hrádku,
se ženil rovně beze sňatku!

Má sestra již se dávno vdala,
však sňatku v chrámě nehledala!…

„Chof beze sňatku není chotí!“

…Tvá řeč mi věru nelichotí!
Mé kouzlo, jak to všichni vědí,
mně nedá jíti ku zpovědi.
Můj proutek, jímž jsem zámek stvořil,
by zmizel hned a zámek sbořil.
— A zpověď k sňatku jesti nutná!

Však proto, děvo, nebuď smutná!
Jen se mnou pojď — už kouzlo hyne!
Až zakletá mi doba mine,
hned půjdem k sňatku s jasnou tváří
— když nechceš jinak — při oltáři!…

„Tak počkej, až ti mine kouzlo!“

…A děvče by mi neuklouzlo?
Jen se mnou pojď, a nedbej studu,
ať náhle tebe nepozbudu!
I slibuji ti svatosvatě,
že nechci prstem sáhnouť na tě,
co se mnou budeš nesezdána!

Hle, kněžnou budeš! Nechceš pána?…“

„Však — což pak na to lidé řeknou?
Věc vyvedla bych asi pěknou!“

…Náš zámek — jak se s kopce nese!
A Kněhyní již jmenuje se,
že kněžna má v něm sídlo míti
— jak v alabastru kytka kvíti!…

„Však —“
„...Jdi a ptej se po Kněhyni,
vrch ukáže ti každý nyní,
a na něm zámek z brusu nový
a od základu křišťalový!

Tak řekni, chceš-li býti mojí?“

— Však děva nevěří a stojí!
Čert vida, že se děvče zdráhá,
že skrze jeho nohy váhá
a trna při svém roztoužení,
že tak se nikdy neožení,
dal z kapsy na stůl hrstí zlata
a zarovnav je do kulata,
vzal statné děvě ruce obě,
řka — tento poklad patří tobě!

Leč dcera plna snů a zmatku,
chce rychle zavolati matku,
jež odkvapila po večeři,
snad poklízí, neb drhne peří
— než čert se vtírá za ní slovy:
„Viz tenhle prsten démantový!
Jest právě z ohně! Z brusu nový!

Což tohle! Též ti neuhoví?
Jen, děvče, viz tu sličnou kroužku,
ta zatřpytí se ve tvém oušku.
Toť šperk!! Hle, děvče, jak to září!
Toť omlazuje panně stáří!

Tu spousta peněz — tvého věna
— nu — chceš-li býti muž a žena?“

— Však děva přece váhá, váhá,
ač touha po zlatě ji zmáhá!
A vzlyká, až se v ňadru chvěje,
že — jen se bojí čaroděje.

„Ba, svol už, dítě — otec praví —
ta vada při něm zas se spraví.
Vždyť vyprší mu s čáry doba.
Hle, tolik zlata! Šťastná roba!!
Vždyť jiné, vdávat-li se chtějí,
jdou rády — třeba s čaroději,
neb u nich všeho dosti bývá,
a peněz vždycky přece zbývá!

Či — chceš-li míti hodně hladu,
běž k matce na dvůr na poradu
— teď právě s Bárou krávy dojí.
Ta všudy chví se, jak se bojí!

Ta ve strašidla ještě věří
a večer nejde nohou z dveří!
— Jen svol už, dítě, k tomu sňatku
a přej si té cti, peněz, statku!"

A v tom se děvě v duchu svitne,
a chytrý nápad hlavou kmitne,
jak blesk, co v temně mraku vzniká:
„Tak osedlám si kouzelníka!"

Pak rozjařena dary zvolá:
„Mé srdce prosbám neodolá!
Jen — chceš-li býti v lásce stejný
— a dáš mi proutek čarodějný?"

„„Zde, děvče, proutek! Zkus ho nyní,
on všecko, jak se káže, činí:

on bílý den v noc černou změní,
i černé noci v světlo denní!
On zlého — chceš-li — děsně ztrestá,
jak sotva jeden taký ze sta;
on zlého — chceš-li — děsně zmrská
— a čert už z dáli před ním prská!

Nu vezmi proutek, zkus ho nyní!“
Tu děvče změní čerta v svini!

Pak šlehne zase proutkem znova
a čert je čertem podle slova!

Smích rozpustilý rozléhá se,
a proutkem čaruje se zase.
Však při tom žertě nehorázném,
jest čert už stále jejím bláznem,
jest se vším všudy — na výmínku!

Tak slep, že získal přece — žínku!

Než, děva žertem čerta měří,
a ptá se, zda jí s proutkem věří?
Zda bude jist, že má ho ráda,
či má-li strach o svoje záda?

„Tys anděl, ženich ihned pravý
a já ti k proutku přeji zdraví,
ať krása tvoje kypře bují.
Já všecko tobě důvěřuji!
Vždyť zřím tu přímost po tvé tváři!
Však rovně cením tvoji váři,
jíž vlídně jsi mne častovala,
jak bodře jsi mne za stůl zvala!
Ta vůně s četným jídel hejnem
není zde v proutku čarodějném!!

*

Však, zná-li vařit lépe tchyně,
pak hned ji vezmi do kuchyně
— neb mísa jest mi hlavní věcí,
— již rádi mají lidé všeci!

Tvůj proutek peněz zaopatří
— že sotva řekneš: Jeden! Dva! Tři!

— Teď vzhůru, drahá, k mému zámku,
ať mám svůj obraz ve svém rámku!“

III. Na zámku.

Na Kněhyni zámek bílý,
pod ním řeka hučí, kvílí,
kolo libosad!
Zámek celý křišťalový
od základu všecek nový,
všudy krása, lad!

Mezi lesy ční tak svěže,
v každém rohu jedna věže,
pod ní s vraty vjezd!
Střecha jedna hvězda zlatá
zaklenuta do kulata
stříbrem kryta jest.

Ode včíra zámek nový
— čert je ženat — teď si hoví,
má se dobře, má!
Zve ho žena, zve ho tchyně,
zve ho k jídlu do kuchyně,
ať si pochutná!

Ach ta chuť a libá vůně,
div se z toho nerozstůně,
všecek omámen!
Nač by teď se nepohostil,
vždyť se jindy často postil,
skoro den co den!

Teď se peče tučné kuře
— jindy ale bylo hůře,
když tam dole žil.
V jeskyních si chytal mouchy,
maže jim lep na rampouchy;
s tím se nasoužil!

K tomu v mlýně tolik díla,
až mu někdy chabla síla
byl to někdy rej!
Proto měj se dobře, mlýne,
ať si voda na tě plyne,
jemu pokoj dej!

Měj se dobře, mlýne v sítí,
čert si přeje blaho míti,
co mu chvíle dá.
Má již zámek z pola zlatý
— tebou tedy, mlýne klatý,
nyní pohrdá!

*

Skvostný zámek křišťalový,
čert je ženat — teď si hoví;
má se dobře, má!
Má tam hudbu, denně hosty,
rozdává jim vzácné skvosty,
co je zajímá.

Na sto mil si v celém kraji
páni o něm povídají,
co vše komu dal.
Vše se k němu z říše béře,
sotva lidu stačí dvéře
— jako vody val!

V domě plno služebníků,
všudy plno smíchu, křiku,
kam se člověk hne.
Také jeho statná žena
s hosty do hry zapřažena,
sotva ulehne!

Hrne se k ní mnoho pánů,
jako záhon tulipánů,
vše ji velebí.
Těm on jedva kyne okem
— za to na ně zlostně bokem
— zuby vyšklebí!

*

— Nová metla dobře mete,
jemna jest a neuhněte,
měkká jako mlíč.
Ale, časem ve své řáse
každá metla zodírá se
— pak jen metlu pryč!

*

Skvostný zámek křišťálový,
čert je ženat — teď si hoví,
má se dobře, má!
— Jen že při všem doma lesku,
hledá něco, jako v stesku,
stále rozjímá!

Snad mu schází zaměstnání,
že se po něm všudy shání
— trna každý krok?
Vždyť má vše, co v světě hledal!
nač by málo doma sedal,
ženat sotva rok?

Často zírá k mlýnu s věže,
nebo zase kamsi běže,
spěchá, neví kam!
Zdá se, že to jeho štěstí
přece málo blaha věstí,
že to leda klam!

Zdá se téměř, že se trápí,
maje v tváři ostré vrápy,
nepokojný hled — —
Nebo — má ty četné vrásky
z hladu — nebo z hořké lásky,
že je zavdy bled?

*

Nová metla dobře mete,
jemna jest a neuhněte,
měkká jako mlíč!
Ale, časem ve své řáse
každá metla zodírá se,
pak jen metlu pryč.

IV. Čert žárlil.

Čert byl na své hosty žárliv,
z toho k ženě stále svárliv,
bouře den co den.
Plísnil ženu, plísnil tchyni,
honě obě po kuchyni,
z kuchyně pak ven!

Ale žena měla správu
zkrotit jeho zbojnou hlavu,
jeho spurný vzhled.
Měla v zámku jeden koutek
— vzala z něho jeho proutek
— měla pokoj hned!

Řekla jemu: Ještě jednou!
Pak si na něj obě sednou.
že mu zajde dech.
Teď už proutek v hrsti vidí.
ať se tedy tiše klidí,
chodě po prstech!

Čert se tedy chránil hádky.
ale rád by proutek zpátky
— k tomu nebyl dán!
dal ho tenkrát ženě k vínku,
teď je za to na výmínku,
ač je v domě pán!

Inu ví, kam proutek klade!
Taká věc se ráda krade
— proutek musí mít!
Ale až ho bude chovat,
bude všecky tatarovat,
ženu, tchyni bít!

*

Trpěl mnoho — ale musil!
Štěstí nikdy neokusil,
ježto hledal s ženou.
Toužil kdysi, chodě za ní,
ač mu byla pouze saní
peklem nastraženou.

Dříve, s oním hladkým líčkem
zdála se mu andělíčkem
z modré nebes hloubky.
Kde se vzala zloba její.
že se mu vždy obě smějí,
nebo cení zoubky?!

Ale, hůře bylo dále!
Jednou žena nenadále
jela do koupelí.
Řekla mu jen přísně, krátce.
ať se podá její matce,
teď že ona velí!

Nechce-li se podrobiti,
strhne proutek hromobití
— nebo — ať jde z domu!
Může zase chytat mouchy
maže jim lep na rampouchy
ve svém skalním lomu!

— Čert už snese krutou choutku.
nepůjde však beze proutku.
Což by také svedl?
Ale, bude pilně pásti,
kam ho bude tchyně klásti
by ho rychle zvedl!

*

Kněžna pryč a tchyně vaří,
s čertem doma hospodaří
— jen že se ho střeží!
Zeť se chytře přetvařuje.
že jí ve všem důvěřuje.
vyhybá však řeži!

Jednou jemu tchyně vece:
Povězte mi, zeti, přece,
čím to vlastně jste vy?
Dcera dí, že čarodějem
— ale, my se někdy chvějem,
mráz nám běží střevy!

Máte nohy do kulata,
žádné prsty, žádná pata!
Zda se vám to změní?
Kdybych já to byla znala,
nebyla bych dcery hnala
s vámi k zasnoubení!

Též se nikdy nemodlíte,
ač tak často líně dlíte,
kde se jiní modlí.
Kdybyste byl jako druzí,
nebylo by s vámi hrůzy,
pak bychom se shodli!

— Kdo se ženě jednou poddá,
toho rozmar její shlodá,
zvláště, když se brání.
Zeti dech se studem oužil,
litoval, že po tom toužil,
čeho již se straní!

Jakou hanbu v sobě dusil,
nebo tchyni mlčet musil
o své chybě věda.
— Kdo se k vůli vášni žení,
ženu podle tváře cení,
tomu bude běda!

Věru, běda čertu bylo,
nebo tchyni popudilo.
že tak sdrcen mlčí
„Kdyby měl zeť lidské tělo,
však by se mu řeči chtělo!
Proč se tedy krčí?“

Hněvem oba na se vřeli.
Zeť byl tchyni podezřelý
— kříž že se mu — hnusí!
Sotva že ho uvinila,
hned si pevně umínila,
že ho tajně zkusí.

Zítra byla kněžna zpátkem!
Návrat její velkým svátkem,
strojily se hody.
Smluvily se proti lháři,
přimísily k celé váři
— posvěcené vody!

Čert se jídlu rychle vyhnul,
jedva že se v jizbě mihnul,
jakby v půdě zmizel!
Táhl k peci na sopouchy,
jedl radši zralé mouchy
než tu jejich svízel.

V jeho bytě, v každém koutku
daly jemu do kornoutků
růžencová zrna.
Čert je sice nevyslídil,
ale hned se z jizby klidil,
v celém těle trna.

Spával při svém hrozném hladě
potom vždycky na zahradě,
žele svého proutku.
Inu, chybil, že se ženil,
že ho bídný nápad změnil
k vůli ženě — v loutku!

Jednou právě o půlnoci
chtěl se proutku tajně zmoci,
byl však zloděj chycen!
Hoj, ta žena zlostí vřela,
jakby saně rozevřela
na něj strašný jícen!

Bouří žena, laje tchyně,
jako vlny v jeho mlýně,
děsný výprask k tomu!

— — — — — —

Tak se ďábel dostal s ženou!
Táhl s hlavou poraženou,
sotva prchl z domu!

V. Čert na útěku.

„Měj se dobře, mlýne skalní!
Teď si najdi pána!
Ten, co v tobě trápil duše,
od půlnoci dále kluše,
sama hanba, rána!

Měj se dobře, zámku zlatý,
tys mne šalbou skácel!
Nyní dále, moje vzteky,
poletíme vedle řeky,
bych zde nekrvácel!"

*

Bylo slunce nad horami,
což se čertu málo!
Sedl sobě na oblázky
syt jsa mísy jako lásky,
za to blaha málo!

Seděl právě u Lipníka,
rozvažuje sobě,
kam by se měl nyní sebrat?
Měl-li by snad jíti žebrat,
sepna ruce obě?

V tom se k řece žena blíží,
manžel za ní spíchá
— čert se zlobí: ‚Jak je ráda!‘
— Muž ji béře na svá záda,
sotva pod ní dýchá!

Přes vodu ji klidně nese,
řeka spádem oupí
— čert si myslí: ‚I ty bloudku!
Kdybys věděl o mém proutku,
nebyl bys tak hloupý!

Ženě půjče vlastní nohy,
sám se vodou brodí,
ona však se jemu ščeří,
konečně ho z jeho dveří,
jak mne moje hodí!‘

Muž je právě v středu řeky
— žena prudce vzkřikne:
Čert je náhle oba svalí,
že je voda celé halí,
až to na břeh stříkne!

Ale, muž se bystře vzchopí,
vyrve ženu z troudu,

pak se tomu oba smějí,
že se znova potápějí
nad kolena v proudu.

Čert se chechtá, nejsa viděn,
jak je v řece zmáchal;
muž však s ženou, dobrou duší,
v parně slunci šaty suší,
mysle, jak to zpáchal?

— Šaty suché — plni smíchu
manželé jdou domů.
Čert jim v paty, hroze pěstí,
závidě jim lásky, štěstí,
kutě cosi k tomu.

Pod „Lípovou“ za Přerovem
kyne Čekyň, víská.
Hle, ta chatka z brusu nová,
na ní střecha šindelová
z daleka se blýská!

Chatka čistě vybílená
v roztomilém sádku,
muž a žena po své lázni,
jsou již doma v Boží bázni
hovíce si v chládku.

Čert si lehl mezi dveřmi,
závistí se kroutě:
„Však se na vás ďábel snese;
potom rychle octnete se
každý v jiném koutě!“

Čtyry leta mezi dveřmi
trpělivě sedal,

trouse v domě pokušení
příležitosť k pohoršení
mezi nimi hledal.

Do všeho se tajně mísil,
každé dílo spletá;
práci, by se nedařila,
vždycky v noci ludařila
jeho ruka kletá!

Slídil ženě po kuchyni
— hned jí v peci hase,
hned zas v oheň příliš foukal,
že se pecen pálil, poukal,
troud se dělal v mase.

Hned polévku soli zbavil,
hned ji příliš solil,
hned kocoura shodil s kamen,
jenž pak cítě žár a plamen,
všecky hrnce skolil.

Pak se chechtal na zápraží:
„Muž jde z práce zpátky!
Hoj to bude ženě běda,
manžel bude bez oběda,
strhne bouři, hádky!“

Muž se sice pozalekl,
vida z nádob střepy,
ale, když to všecko slyšel,
pln jsa smíchu, na dvůr vyšel,
najedl se řepy.

Jindy čert jim klíče schoval,
bylo-li jich třeba.

Což se někdy nachodili,
kam je asi pohodili,
nemajíce chleba!

„Kde je klíček od komory?
Totě přece svízel!“
Ale, žena, ač jím nehla,
— jakby zem se nad ním slehla —
z místa svého zmizel!

Když pak dvéře vylomili,
spíchajíce chvatem,
spadl klíček s trámu jistě,
nebo ležel na svém místě,
přikryt leda šatem!

Jindy přišel manžel z pole,
hoře žízní venku.
Žena vědro pohřížila,
vody v studně navážila,
podala mu sklenku.

Ale, běda! Čert mu do ní
černou žabku prští,
mysle, že se manžel vznítí,
chtěje žízeň uhasiti,
ženu sklenkou mrští!

Ale manžel vodu vylil,
nabral sobě z nova,
s úsměvem si lehl v seně,
nedav ani tenkrát ženě
proto zlého slova!

Jindy žena pásla krávy
na jeteli mladém.

Čert je náhle k vodě nut',
nadmul všechny do 'puknutí.
Zabili je řadem!

Muž se přece nepohněval,
jak se čertu zdálo:
Kdož prý může za nehodu?
Krávy měly blízko vodu.
neštěstí se stalo!

Tak čert stále něco tropil,
nenechav se zříti:
avšak přece jeho dílo
jaksi se mu nedařilo:
Svornost umořiti!

VI. Čert si najal babu.

Seděl tam právě už čtyry leta,
mysle si, teď mohu jít!
Nelze je rozštvati, po všem je veta!
Nač tady nadarmo dlít?

Zoufaje nad nimi, chystal se k cestě,
stíraje z námahy pot;
zaskřípal zubama, zaťal ty pěstě
— jediný pazour a hrot!

Běduje na sebe, na doby zašlé
se prahu, rmoutě se, vstal
— v tom ale opodál stařena kašle,
čert se jí, kam běží, ptal.

Zhrozí se stařena, čertovi řekne:
Kde jsi se, příšero, vzal?

Člověk se nenadá, až se tě lekne.
Táhni mi z vesnice dál!

Čert se jí lichotě poznovu táže,
nejde-li do trhu snad?
— On by jí donesl, co v plachtě sváže,
kdyby mu přispěla štvát.

Jsem tady, vece jí — dávná to doba,
nelze mi dále se hnout.
Rád bych zde manžely rozplašil oba,
žena je z manželských pout!

Stařena ráda by koupila botky,
ať něco na zimu má.
Rovně by smluvila mužovi zpodky.
— Pospíchá, než bude tma!

Leč — chce-li čert za ni do trhu jíti,
skrásti to, jak se to zdá,
může tu důvěru v stařenu míti,
hned se mu do štvaní dá!

Než bude k večeru, roznítí hádky,
má věru k různici klíč!
Až bude s botkami z Přerova zpátky
— již bude muž z domu pryč!

*

Sotva řekla tato slova,
letěl ďábel do Přerova.
Baba stála u dveří,
jako když si nevěří!
Ale, vzchopila se brzy,
vynutivši z očí slzy.

Hospodyňka, jedna píseň,
právě máslo stloukala,
kotouč sama bílá tříseň,
tučná pěna houkala.
— Někdo kašlal, stenal venku,
stoje skrčen při okénku.

Hospodyňka práce nechá,
hledíc, koho venku má?
Ráda chudé přijímá,
rychle otevříti spěchá.
Baba chudě oblečená
spíná ruce, bídně stená:

„Dobrá ženo, slitujte se:
roznemohla jsem se v lese,
sice, nežli dojdu k nám,
jistě někde dokonám!
Slitujte se ženo přece!"
— Hospodyně vlídně vece:

„Ubohá, jen pojďte dále!
U nás máte místa dost.
Přišla jste mi nenadále,
ale, přece milý host!
Já vám lože rozestelu,
pohovíte mdlému tělu!

Tak, babinko! Položte se,
odpočiňte v peřinách!
Jest v nich peří — lehký prach,
jež i chorý lehko snese.
Než vám spánek zavře víčka,
donesu vám snídaníčka.

*

Tak, babinko! Zakryjte se!
Vše se na vás chvěje, třese,
co to bude, Bůh to suď!
Máte-li co k jídlu chuť?"
Baba stená: „Čím dál, hůře!
Mám chuť — na smažené kuře!"

Usmála se hospodyně:
„Hned kuřátko usmažím!"
Pospíšila do kuchyně,
záhy z něho voněl dým!
— Za chvíli se baba šklíří,
majíc kuře na talíři!

Však po jídle byla jiná!
Babu — chytne děsná křeč,
tratí dech a tratí řeč,
k hospodyni ruce spíná:
„Snad že jed mi nitro páře!
Pošlete mi pro lékaře!"

Hospodyně, dobrá žena,
spěchá všecka poděšena:
„Hned babinko budu zpět,
manžel také přijde hned!"
— Potom běhá do umdlení,
lékaře však nikde není!

Hledá po vsi, pídí v lese,
kam prý lékař chodívá.
Již se před ní všecko třese,
nač se sbita podívá.
Ale, přece dále bloudí
přes kořeny, přese hroudí!

* * *

Však jedva žena byla venku,
hned baba vstala z lože,
a přikročivši ku přístěnku,
si prohlížela nože:
„Ten dlouhý tady, bude ten,
jenž vypudí dnes muže ven!“

Pak vzala jej a táhla k lůžku,
jak ďábel, sotva dýchla,
i vetknuvši jej pod podušku,
do slámy střenek píchla.
„Toť bude věru z pekla žert!
— Nu, však mne k tomu poslal čert!

Ta čertí hlava samý roupy,
chce manžely zde rozvést!
Na tuhle práci čert je hloupý,
Tak pevnou vazbu rozmést?!
Ach, někdy baba více ví
a čertu — zavdy napoví!“

V tom slyší venku hřmotné kroky,
muž jde a něco brouká.
Zlá baba podkasá si boky,
jde k máslence a stlouká.
Tvář jedna dobrota a věk,
a v každém oku andílek! —

Muž vlídně do světnice vstoupí,
jsa překvapen a hledí,
a s přivítáním nejsa skoupý,
se táže, kdo tu sedí?
Zda žena vyšla z domu ven,
že vchod je všecek otevřen?

Však baba již své pikle kuje
a pokorně se shýbá,
jak ďábel, když se pocukruje,
mu černou ruku líbá.
A usmívá se bodře díc:
„Jsem, hospodáři, z Žeravic.

Dnes chodím tady po kuřátkách,
kde ještě něco mají,
neb v těchto svatodušních svátkách
víc v městě za to dají.
Však hospodyňka vaše zde
dnes ani neví, co je kde!

Vždyť byl tu právě bratr její,
co v městě má ten úřad,
a host taký přec všeho její
i nasmažila kuřat.
Pak sedli tady ku stolu
a hodovali pospolu.

Teď šla ho cestou vyprovodit,
neb tak se sluší přece!"
— „Tys babo — neměla sem chodit,"
muž rozhorlený vece.
„Má žena čistý anděl jest
a nemá skvrny její čest!

Lžeš, babo! Žena bratra nemá,
tvá řeč je plna klamu.
I zůstaň za to navždy němá!
Bůh zkrotiž tvoji tlamu!
Teď ale táhni z domu ven,
jsem dosti tebou zohaven!"

Než baba stojíc, plačky praví,
svou hubu řídíc hbito:
‚Má řeč vás nikdy nezohaví,
však jest mi vás jen líto!
Ten bratr, ať si byl, kdo byl,
se na váš účet zásobil!

Já byla v síni, jako pěna,
když hlasovali o vás.
Tu řekla tiše vaše žena:
Buď nůž — anebo provaz!
Leč, rozhodli se: Vzali nůž:
‚— Hle, tak prý na něj lehne — muž!

Tak nedočká se toho rána!'
Jen jděte, prosím, k lůžku,
– vždyť postel vaše rozestlána —
a hleďte pod podušku!
Tam onen bratr něco dal
— ach — což jí potom povídal!

Muž zajde k lůžku, plný jsa zlosti
a vrchní zhlavec shodí,
i najde zbytky z masa, kostí
— což babě tak se hodí!
— Však ze dna trčí ostrý nůž!
Ó tuž se, muži, v žalu tuž!

Stál sdrcen manžel proti noži;
zda jest to pravda? — Makal!
Pak šel a sedna na trnoži,
tam hořce, hořce plakal:
‚Ó ženo drahá, vše ti dám,
jen dokaž, že to všecko mám!

Ó ženo drahá, zlato moje,
ty bílý květe, čistý,
pojď, zažeň ony ďáblů roje,
již se mně v srdci místí.
Však tebe, drahá, jiný vzal,
mně zůstavil zde hrozný žal!

Ó ženo drahá, moje zlato,
jak něžně jsem tě choval!
Zda mám tu zradu nyní za to,
by sok mi srdce kloval?!
Ó ženo drahá, s Bohem buď,
a nic tě pro mě nezarmuť!

Ó zlato moje, ženo drahá,
ty krásné v květu hloží,
tys najala si na mne vraha,
bych klesl v oběť noži?!
Ó ženo drahá, s Bohem buď,
a Bůh tě kdysi mírně suď!

Pak náhle vstal, jsa šílen v mále,
po babě zlostně hleděl,
však ona táhla tiše dále,
když v pláči dole seděl.
I napsal list a vyšel ven,
a za ním cestou žal a sten!

V tom čert už letěl od Přerova,
však strachem jen se třesa,
ač jednal podle svého slova,
ty věci z trhu nesa.
Než maje z baby velký strach,
tyč dlouhou ufal v „Žernovách"

a věci na ní babě podal.
řka: Přijmi za tu práci
Již vidím tamhle muže podál,
an z domu ven se kácí'
A jak ho nyní v pláči zřím,
již tobě, babo, nevěřím!

Leč baba zdá se uraženou:
— těch botků z tyče nechce!
Nač prý ta hra se starou ženou?
— Hle, jak se baba řehce,
že sobě musí držet pás,
však čerta jímá z toho mráz:

A čert už déle neprodlévá,
Radš babě sám už vyhne!
Sic taková se ráda hněvá
a pak i čerta stíhne!
I pustí rychle z ruky tyč
a letí bystře od ní pryč!

VII. Baba byla potrestána

Šla baba „Žernovami" domů,
na nohou botky měla:
i přišla k posvatnému stromu,
s něhož se soška skvěla.
Ta soška divná, jeden lesk
— a v tom to babu — plesk! a plesk!

„Aj, kdo mne bije," baba reptá,
však nikde nikdo není.
A zase reptá, reptá, šeptá,
a vybuchuje v klení.

Než v tom to zase — plesk! a plesk!
a babu jímá hrozný stesk.

Tvář samá rána, dále spíchá,
les před ní, za ní — v noci:
a během, lekem sotva dýchá.
Zda bude dále moci?
Však znova jí to: Plesk! a plesk!
a z dáli zazní dětský vřesk!

„To věštky z „Hýku“ pod Lapačem
se blíží lesem ke mně!
Ó běda mi zde,“ řekla s pláčem,
„v tom děsném tady temně!
Než dojdu v hrůze Žeravic — “
A opět ji to plesklo v líc,

až v očích se jí zasvítilo,
jak tisíc rudých metel.
Tu v houšti hned se zanítilo
sta bledých, bludných světel,
a náhle vyšel z hvozdu ven
roj pestrý, malých divižen!

Ty ženky drobné, ale čilé,
ty divné jejich zjevy!
A jsou tak hbité, rozpustilé
a jaké mají zpěvy!
Jsou skoro vesměs hlavaté,
jak sošky sněhem zaváté.

Ty věštky malé, ženky divé,
zvou rády hosty k sobě;
než jsou i zlé, a zavdy mstivé,
zvlášť špatným v noční době.

I běda babě, právě noc,
neb klesla věštkám tady v moc!

Aj, věštky v tanci, bujně víří,
vrtí se prudce v kole,
a sýčci, sovy, netopýři
se prohánějí dole.
A jest jich v rejdu černý mrak
a všem se žárem svítí zrak!

Aj, věštky v tanci, bujně víří,
rej krouží v bujně vřese,
a všecko zrovna k babě míří,
že hrůzou jen se třese!
Ten vír tak běsný, ze všech stezk!
A zas to babu plesk! a plesk!

Tu hledí baba kolo sebe,
kruh věštek víc se ouží,
Hned cítí var, a hned ji zebe,
neb všechny teď ji souží.
I musí s nimi do reje,
ať prý se trochu zahřeje!

Jdou pro ni všechny, podle řady,
s ní rejdí mrštně kolem,
prosmyčí lesy, drobné sady,
ženou se v tanci polem.
Kvou dále skokem ubohou
ač botky drou jí na nohou!

Tak v zpěvu, tanci, reji, křiku
se hnaly beze míry,
až dohnaly se k skále v „Hýku",
do rozevřené „díry".

Tam věštky mají skrýši svou
a zavdy lidi k sobě zvou.

Vchod černý polozřícen zdá se,
má světlo pouze šeré.
Vnitř mnoho jizeb prostírá se
a chodby křížem steré,
v nichž se stěn září hvězdičky
a poskakují bludičky.

Tam věštky mnoho díla mají.
Tu dítky čistí, tiší,
tu hýčkají a kolébají,
neb škubou venku myši.
I stelou potom jejich srst
na chladný troud a vlhkou prst.

Též jinde práce plné hrsti:
Zde jedna hlínu praží,
tam nadívají těsto srstí
a žvance chutné smaží.
A přijde-li pak někdy host,
nají se buchet dost a dost!

Však běda, nechce-li je jísti!
Tu věštky strašně lají!
A cpouce jemu v ústa listí,
jej rázem uštípají!
A tak už věru nejeden
víc nezřel venku jasný den!

— Tak babu rovně k „Hýku" vlekly
jen sotva z pola živou,
a když se s břehu dole smekly,
ji vedly chodbou křivou.

V tom zazněl břeskně čertův chechť
a v něj se mísil věštčí řeht!

Však baba jedva čerta shledla,
jenž dřív se před ní třásl,
hned zlostí přemožena zbledla,
neb tak se na ní pásl!
A chvěl se na ní každý sval,
že čert zlé věštky na ni sštval!

Hoj, což to bylo v „Hýku“ slávy!
Vše z jámy hned se sběhlo,
a byla hlava vedle hlavy.
Tak babě hrozně zmehlo!
I vedly babu do stínu
a vystrojily hostinu:

Tu vdolky srstí nadívané,
tam usmažené myšky,
zde šípky v medu zalívané
a z psího vína šišky.
A k tomu mléko zaječí.
— Tu věštky na ni zamečí:

„Teď, babko hladná, sedněme si
zde při tom tučném stolu
a vyberme si v této směsi,
pak fukneme si spolu!“
I žvýká baba sekutná,
však jídlo nic jí nechutná!

Čert z nova věštkám pošeptává,
že baba jídla nechce.
A hned ji jedna polehtává,
a čert se tomu chechce.

Pak všecky řičí, sípají,
zlou babu na smrť štípají.

Však na to právě čert už čeká,
až vypustí-li duši,
pak zařve, až i věštky zleká
a vezme babu v nůši.
— Tak spolky s čertem tužila
a pak ho za to užila! —

*

Baba přece nezemřela,
ač jí scházel pouze vlas!
Ráno vstala sbita celá,
jako bídný zeměplaz.

Byla v ostrém trnovišti,
ležíc v samých bodlinách
— K tomu zrovna v mraveništi! —
Ach, ten děsný noční strach!

Avšak, byla přece ráda,
že je z hrozné jámy ven.
Srovnala si chorá záda,
samá bída, žal a sten.

„Tento čert mne dostal k tomu!!
Bůh mi za to béře dech!
Odpusť Bože! — Hle — jdu domů,
lezouc bídně po čtyřech — !"

VIII. Čert se dal za manželem.

Čert už dřímal, sedě v „Hýku"
drže nůši ve spárech;

probral se však v okamžiku.
zře ji lézti po čtyřech:

„Je-li možná? Co to vidím?!
Již je zase na nohou!
Teď se rychle s nůší sklidím!
Teď ji čtyři nezmohou!"

Pak se vznesl nad „Žernovou",
letě zase bystře dál:
hledal onu cestu novou,
kam se manžel smutný dal.

„Já jsem" — pravil — „tolik vystál,
on se s ženou dobře měl.
Rád bych mu teď něco schystal,
aby na žal zapomněl!" —

Za tři dny ho našel opět
pod Radhoštěm u vody,
an si chystal malý oběd,
sbíraje si jahody.

Hned ho jitřil k zoufalosti!
Když pak chuďas z řeky pil,
šeptal, ať se žalu zhostí —
— by se v Bečvě utopil!

Ale muž se opřel mžikem:
vstal a bral se rychle výš,
chtěl tam býti poustevníkem,
nesa těžký žalu kříž.

Bylo parno jako v peci.
Lehl sobě do mechu,
rozložil se šíře pleci
přeje sobě oddechu.

Usnul libě mezi stonky.
hojným potem zarosen:
kolo něho květné zvonky
šeptaly mu divný sen.

Zdálo se mu, že byl v ráji!
Bylo právě z večera.
Patřil, jak se probírají
zlaté hvězdy ze šera.

Hvězd co jisker — a ta záře
v čarokrásném podletí,
jako když se u kováře
jiskry z výhně rozletí!

Mezi nimi luna bledá,
plná jarních zázraků
— jako, když se s někým hledá,
stesk a slzu ve zraku!

Rajské sady samo kvítí
ve všech barvách hořící:
všecko v šeru plane, svítí,
louky voní skořicí.

V háji sladce pěje ptáče,
bzučí drobní kolibři.
— Aj, ta luna vzdychá, pláče,
luhy rosou postříbří.

Ale, ne to luna bledá
pláče v bílých oblacích:
vždyť to jeho žena hledá,
hořké slzy ve zracích!

Hrud se v žalu mocně klene,
v ruce bílou liliji.

lilijátko nezkalené,
jak se ráno rozvíjí.

Ale, ďábel na ni plivna,
bílé květy počerní,
hned pak hasne krása divná
jako hvězda večerní.

Však ta slina oba zžírá
— jedovatá nad oměj!
Vérná choť mu hanbou zmírá!
Sklátí ji to — jako jej!

Probudí se mezi stonky,
vůní lesní zarosen,
hledí na ty modré zvonky,
trudem těžce zakosen.

Trapný sen ho bolně mrzí.
Patří cize po sobě
— v tom však před ním ďábel drzý
stane v lidské podobě!

Klobouk s pérem homolový,
oděv jako myslivec,
přihlásí se k manželovi
jako starý příznivec.

Zavolá ho vlídně jménem,
jakoby ho dávno znal,
pozdvihne ho pod ramenem,
řka mu, by se narovnal!

Lituje ho, že se trápí,
všecko z domu jeho ví:
Jeho žena klesla v drápy
nepravému bratrovi!

Teď jí zase kvete vesna,
páchne jaro, voní bez.
Jen, že tato hanba děsná!
Plije na ni celá ves!

Věru prý tu hanbu, lání
smyje pouze její krev — !
Ať se manžel pomstí na ní,
tím že ztiší žal a hněv!

Ale, muž se opřel mžikem!
Vstal a stoupal rychle výš,
chtěl tam býti poustevníkem,
nesa těžký žalu kříž.

Zniknuv šťastně jeho moci,
rozešel se kvapně s ním.
Bral se potom na půlnoci
pod Radhoštěm k jeskyním.

Přál si míti skalní doupě,
v němž by mohl tiše žít.
Bude sice jísti skoupě,
ale, bude míti klid!

Našel díru ve skalinách,
v níž se mohl pohnouti.
— — — — — —
Co to? — Slyšel ve skalinách
kokotání kohoutí!

IX. Manželka za manželem.

Vrátila se žena domů zas,
chvěl se na ní v pravdě každý vlas!

Zašeptala červenýma rtoma:
Ani muže — ani choré doma,
právě v tento podvečerní čas!

Kam se děla žena chorobná?
Byla přece k tomu podobná!
Měla jsem jít rychle pro lékaře,
ať prý jed jí nitra nerozpáře!
Byla chuďas tolik chudobná!

Na podušce po ní dlouhý nůž!
— Strach mně svírá srdce úže, úž!
Kam se náhle chorá žena děla?
Komu bych svou starost pověděla?
Kde však je dnes ještě drahý muž?

Ano! Kde je manžel rozmilý?
Snad se nad ním vlny rozlily!
Odpoledne šel se dívat k řece,
ale, teď už bývá doma přece!
Toť mne nejistotou rozčilí!

Aj, zde leží psaní na zemi,
teď se dovím všeho! Blaze mi!
— Ale, což jí písmo srdce zraní,
nebo manžel psal to kruté psaní
v žalu hrozném svými slzemi:

„S Bohem, ženo milá, s Bohem buď,
Bůh tě za to kdysi mírně suď!
Já tě vždycky jak své oko choval.
Nač by sok mně srdce za to kloval?!
S Bohem, ženo! Jdu pryč — s Bohem buď!“

Přečtla hrozné psaní ubohá,
klesla rázem jako beznohá:

*

„Muži dobrý, již té babě chopím!
Kéž se v slzách vlastních neutopím!
Tolik snésti — krušná úloha!

Já tě, duše moje, vyhledám,
bez tebe se klidu neoddám!
Kdybych měla na kraj světa jíti,
musím tvoji lásku zase míti!
Já svůj život za tě ráda dám!"

Zatočila v zámku bílý klíč,
pospíchala v pláči z domu pryč.
Prohledala pole, bory, skály,
až se všecky nad ní rozplakaly,
co jich bylo kolem, příč a příč!

Což té perné cesty zdolala,
plna žalu stále volala:
„Vrať se drahý, vrať se ještě ke mně!
Což tě voda, či snad černá země
před ženuškou věrnou schovala?"

Mlčí hory, doly, mlčí les,
— za to z „Hýka" šumí divný ples.
Hned pak zříti všudy jiskry zlaté,
mezi nimi věštky boubelaté,
ji však z toho zjevu jímá děs!

Něžný zpěv a hudba ptačí zní,
smavé ženky poskakují k ní.
Poptají se po té noční pouti,
co ji z domu pudí, proč se rmoutí,
proč tak uplakána v hoři plní?

Žena plačky líčí, jak co jest,
jak zlá baba nařkla její čest.

Jak se manžel vrátil z cesty vodní,
potom v žalu tajně prchl od ní,
neprohlédnuv podlou babí lest!

Vzkřikly věštky: „Baba má svůj díl!
Dábel nám ji sem dnes dohodil!
Bude v „Hýku“ děsně sužována
od večera do bílého rána!
Tak tam každý padouch pochodil!“

Líbaly ji potom na oči,
na lícech i černém vrkoči.
Těšily ji, že se všecko změní,
že se v brzku zase zarumění,
že si opět bodře poskočí!

Potom jedna věštka zelená,
přivedla jí bystře jelena,
řkouc jí: „Sedneš na jelínka, matko,
dáš se za svým chotěm, ubožátko,
vždyť jsi hořem téměř šílená!“

Ptá se kvítí věštka podleva,
kde že manžel její prodlévá?
— Hned se houpá na sta bílých stonků,
ševel jasný zvučí z outlých zvonků,
z nich se dále kolem odlévá.

Lehne sobě věštka do mechu,
naslouchajíc, jako bez dechu.
Hned se na kalíšky ouškem spíná,
hned je, prstem hrozíc, napomíná,
aby dbaly více pospěchu!

Ale, sotva věštka povelí,
již to z modrých zvonků ševelí:

„Její manžel došel ku Radhošti,
tam si lehl, podřimuje v roští.
kvítí bylo jemu postelí,

Před večerem kráčel k jeskyni,
hledaje si malou poustku v ní.
Až se zase dotkne našich sponek,
pak to každý kalich, každý zvonek
v ouška vaše outlá vyzvoní!"

Řekla tedy věštka zelená
smutné ženě vedle jelena:
„Sedneš na jelínka, dobrá matko,
dáš se za svým chotěm, ubožátko,
zítra bude rána scelená!"

Pohleděla žena k hvězdičkám,
děkovala vroucně věštičkám.
Modlila se tiše celou cestu,
vyříkala modlitbiček ke stu,
by se čáka nezměnila v klam!

Letěl jelen s větrem o závod,
minul mnoho dědin, lesů, vod;
rozloučil se za poslední řekou,
stana s ženou tiše před pasekou.
Jí to bylo více nežli v hod!

Poznávala totiž po sobě,
že se dala zmoci chorobě.
„Tak zde," štkala, „v cizím světě stonám,
než se s drahým mužem sejdu, skonám!
— Kéž mi aspoň klekne na hrobě!"

X. Msta čertova.

Na Kněhyni zámek bílý,
pod ním řeka skučí, kvílí,
kolo libosad!
Zámek celý křišťalový,
od základu všecek nový,
všudy krása, lad!

Mezi lesy ční tak svěže,
v každém rohu jedna věže,
pod ní s vraty vjezd.
Střecha jedna hvězda zlatá
zaklenuta do kulata,
stříbrem kryta jest.

Čert ho mladé choti věnil,
vykouzliv ho, když se ženil,
šlehna proutkem svým.
Věru, stavba velkolepá —
jen že — chyba — láska slepá
skončila se zlým!

Touže stále po svém proutku,
číhal tajně leckde v koutku,
čumě v zahradách,
Kolo zámku tiše slídil,
ač za práci málo sklidil,
maje velký strach!

Každá věže, každá brána
byla dobře zavírána,
stála všudy stráž.

Vlezl tedy chytře sklepem,
jda po schodě velkolepém
— ducha jako ráž!

Doplížil se do pokoje,
kde měl proutek místo svoje.
— Ani skřítka v něm!
Hle, ten proutek v zlaté skříince,
jak ho tenkrát podal žínce,
— ale, s nápisem:

„Kdo se, proutku, tebe chytí,
toho šlehej do zabití,
tak to každý věz!"
Čert se chvěl a hrůzou vadl,
proutku ovšem neukradl,
hnal ho z domu běs!

Ale, ještě dole v síni
spatřil ulekanou tchyni
dělat rychle kříž.
Skočiv prudce po okénku,
byl ze síně hnedky venku,
sraziv tlustou mříž!

Potom zuře černou nocí,
volal čerty ku pomoci,
ať se koná msta.
Sotva huba jeho mekla,
vyletělo černých z pekla
statná čtyry sta!

Čert má sice na vše správu,
ale, přece nebyl v právu
zámek ohrozit.

Tof by skákal proutek vztekle,
že by ihned byli v pekle!
Zná i čerty bít!

Mstíti se však přece chtěli!
Náhle všichni vyletěli
jako černý mrak — —
Běsný vítr vzal je divě
drže si je v černé hřívě
vzhůru do oblak.

Hoj, ta bouře na to lítá!
Bije hrom a blesk se kmitá,
seče dubu peň!
Čertí drápy jako kleště
strhly siný příval deště
— bude povodeň!

Bije hrom a blesk se kmitá,
bouře deštěm bije, zmítá
do tisíce řas!
Z hor se valí žluté vlny,
všecky strouhy, strže plny,
lidi jímá třas.

Bouře deštěm bije, zmítá,
plane blesk a skály smítá
jeho pádný klín!
Jak ty vody burácejí!
Všecko vůkol vyvracejí
— strhnou Starý mlýn!

Plane blesk a skály smítá,
hoří mlýn, že v dáli svítá,
ach, ten křik a řev!

Hore požár střechu sžírá,
dole voda stěny sbírá
z otesaných dřev!

— Ráno bylo místo mlýnu
zříti drobnou rozvalinu,
v poli štěrk a slín.
Vše, co v mlýně právě bylo,
vše se bídně potopilo!
Zhynul lid i mlýn!

Tak se mstil čert — manžel něžný
na rodišti choti kněžny.
„— ale mstil se přec!“
Když pak voda s vrchů stekla,
vrátili se hosté z pekla
zase ve svou pec!

XI. Hrůza matčina.

Tchyně čertem ulekána,
dočkala se jedva rána.
Pak ta bouře v noci děsná
zbudila ji pětkrát ze sna!
Celou noc se hrůzou chvěla,
sotva oka pozamžela!

Zašla tedy v první šeři
do pokoje ku své dceři.
Kněžna ještě tvrdo spala,
ale sotva zaklepala,
hnedky dcera z lože vstala,
matku vlídně přivítala.

Matka stená: „Milé dítě,
jdu ti zrovna na úsvitě!
Zda jsi v noci dobře spala?
Já se tolik polekala,
že mne drobí husí kůže!

Potkala jsem tvého — muže,
an se tajně v zámku plížil,
div, že se mi nepřiblížil!
Já se v strachu požehnala.

Tím však jsem ho odehnala!
Sotva spatřil moje kříže,
srazil v okně pevné mříže.
Vyprostil se čerstvě z pasti
skočiv oknem do propasti.
Zeď se za ním sesypala!

Já dnes v noci špatně spala!
Tak mne hrůzou nohy zábly!
Viděla jsem samy ďábly.

Chtěli zámek dolů svrci!
Krev mi stydla téměř v srdci
strachem, co se s námi stane,
v bouři ďábly rozpoutané.

Po stech obřích netopýrů
kroužilo se v ostrém víru,
kolo zdí se vztekle třeli,
létajíce jako střely.
Jejich křídla v letu hřměla!

Já tak malou duši měla,
jež mi ještě více chábla,
cítíc tvého — muže, ďábla!“

Vzkřikla děva plna děsu:
„Matko, já se zlostí třesu!
Řekl, že je čarodějem!
Nač se tedy stále chvějem?

Ať je čím chce, ďáblem není,
nebo snese světlo denní,
vida kříž se nezapotí —!

Já však nejsem jeho choť;
nevzal si mne při oltáři!

Ty však při svém chorém stáří
sníš jen stále o rarachu,
vidouc čertů, jako prachu.
Tvoje zraky věčným strachem
hledí leda za rarachem.
Každinkého v noci bracha
vykládáš si za raracha
při svém mozku poosláblém!

Ten však, matko, není ďáblem,
právě jak mým chotěm nebyl,
ať se smál, či zlostně šklebil,
mluvil trpce, nebo šumně,
nešel nikdy blíže ku mně,
než co ruka chopí ruku!

Děláš příliš mnoho hluku!

Já jsem dnes tak libě spala,
noc mne štěstím zasypala!
Přišli za mnou luzní snové,
plní vůně jasmínové.

nesli slasti plné koše,
vábili mne do rozkoše
— mně pak bylo tolik sladko! —

Ty mně pláčeš, milá matko?"

Matka na to tiše vece:
„Nech si, děvče, říci přece!
Nejsem ani pověrečná,
ani tupá, ani řečná,
aniž mluvím z cesty zavdy!

Nač se ale báti pravdy?
— Proč se tedy bojí kříže?

Láme před ním ve zdi mříže!
Svěcené mu tak zle voní,
že ho kvapem z domu honí!
Žehnaného jídla nechtě,
jedl radši mastné věchtě,
jak je z hrnce v písku chytil.

Inu, kříž on všudy cítil!

Jindy spíše snědl mouchu,
lízal sázy na sopouchu
— při svém břiše převyzáblém!!

Ten by tedy nebyl ďáblem?!

Tebe svedlo jeho zlato!
Koupila jsi čerta za to!
Učinil tě tady kněžnou
— buď mu tedy chotí něžnou!

Já však snésti tvého chotě?
— Půjdu radši po žebrotě!"

Rozlícená řekla dcera:
„Odstěhuj se do večera!
Já se dala k blahu svésti,
musím tedy štěstím kvésti!
Mladosť má je lípa mladá,
na niž v slunci deštík padá:
Každý list a každý lupen
nese jeden zlatý pupen!

Dokud proutek budu míti,
bude lípa samo kvítí.
Ať se děje, co se děje,
nebojím se čaroděje!
Ví, co jeho záda shrála!

Nebojím se ani ďábla!"

— Zaplakala matka trpce,
obula si dávné krpce,
vzala šaty do loktuše,
zaškytala z vroucí duše,
dala zámku s Pánembohem.

Putovala lesním hlohem,
putovala k mlýnu zpátky,
bez darů a bez památky!

Ale, běda, mlýn i s polem
pryč — a všecko kolem, kolem
štěrk a slín a spousty houští.
Všechno jest jen pustou pouští!

Pokud oči její vidí,
není zvěře, není lidí,
nezřít ani toho ptáka,
ani vrána nezakráká.

ani štěkot neozve se,
ani hlásku v celém lese!
Každý keř se k zemi krčí,
kalná voda přes ně hrčí!

Zaúpěla matka lekem,
nad tou spoustou, nad svým věkem.
Vše je pryč, co ráda měla!

Spousta vody temně hřměla
v místech, kde mlýn jejich býval.
Všecko zničil hrom a příval!

Chuďas muž i s pilnou chasou
leží v písku pod tarasou,
štěrk se nad ním kupí sypký,
kolem jezdí bílé rybky,
nad ním snivá rákos svistí,
nad ním pluje žluté listí,
nad ním tiše, beze slova,
hořkým pláčem stená vdova:
„Tak jsme všichni potrestáni!
Čert se hryže bez ustání,
proti dceři soptě vztekem,
že je s mocí pod člověkem.
Dcera leskem oslněna,
na líc panna — na rub žena,
žije bujně smíchu, žertu
— ale ví — že patří čertu!
Otec pyká chybu smrtí,
proud jím posud v tůni vrtí,
já pak v žalu, bídě, psotě
půjdu světem po žebrotě!
— — — — — — — —
— — — — — — — —

XII. V jeskyni Radhoštské.

Manžel smutný bral se v zákoutí,
odkud zaslechl hlas kohoutí.
Náhle jeskyň před ním vzplane celá
až mu hrůzou pot vyráží z čela,
sotva brvou mohl pohnouti!

Ajta, kohout před ním klekotá,
ohnivými křídly třepotá!
Jeho zraky rudým ohněm svítí,
jak dvě dračky, když se po tmě vznítí
— jeho zob mu vlídně šepotá:

„Vítám tě k nám, muži ubohý,
jdi jen dál a pozor pod nohy!
Za mnou tmí se hrůzoděsná zmola,
přes ni lávka sprachnivělá z pola,
nemá věru pevné podlohy!

Jdi jen dál, až dojdeš na konec:
štěstí tvé, že nejsi lakomec!
Až se octneš podle třetí stráně,
dostaneš se ku stříbrné bráně,
zatáhni pak třikrát za zvonec!"

Kráčel tedy smutný manžel dál,
anižby se hrozné lávky bál.
Za lávkou se náhle rozednilo,
divné kvítí svítilo až milo,
jak se toho nikdy nenadál!

Svěží louky v celém okolí,
všudy spousty pestrých koukolí,

Cizí stromy se zlatými plody,
na nichž ptáci měli svorné hody:
Vrabci, pěnky, zvonci, sokoli!

Hledí člověk v před a zase zpět,
země samo světlo, samý květ!
Louky pluy rozdivného kvítí,
každé kvítko svojí barvou svítí.
Neviděl to nikde, nikdy svět!

Z trávy planou světel pruhové,
všudy jiskry, barvy duhové.
Světel jako hvězdic na nebesích,
na pažitě, v sadě, vonných lesích:
stkví se pláň a hoří luhové.

Což teprv těch kouzel v lesinách!
Člověk trne žasem, jako v snách.
Na každinkém listě, stonku, dříku,
skví se hejno třpytných kolibříků,
všechny barvy — jako žhavý hrách!

Což těch kouzel více v mýtinách,
kde se řeka plíží v sítinách.
Tam se víly koupou s lilijátky,
velebíce věčné svoje svátky,
na vlnách jim lotos svítí nah.

Z koupele se ženou v bujný mech,
sdřímnou v jeho kyprých půvabech.
Každé víle na spanilém líčku
odráží se úsměv na dolíčku,
že se kvítkům tají žasem dech!

Dřímou víly v bílých oděvích,
každá čistá, jako padlý sníh.

Na bratvu k nim letí mladí snové,
bez úhony, jak ty řízy nové — —
Smutný manžel kráčel kolo nich!

Ale, jeho víly nevábí,
ani jejich brví hedvábí:
nevábí ho jejich vlasy zlaté,
ani jejich líce boubelaté,
ani na rtu červeň jeřábí!

Kráčí dále, v srdci žal a led,
kloně k zemi zaslzený vzhled.
Jeho žena, vroucně milovaná,
byla krásou jarní malovaná
— zradila ho proto naposled!

Kráčel dále, kloně bledou skráň,
přešel právě třetí lesní stráň.
Dělalo se právě zase k ránu,
když ve skále viděl jasnou bránu,
před ní zlatopískou, skvoucí pláň!

V tom se ozval v houšti pláč a sten,
jakby v plénce kvílel mladý den.
Všechny stromy v lese povzdechly si,
zachvěly se jedle, břízy, tisy,
probudil se ze sna dub i kleu.

Šel tedy muž rychle po hlase.
Každá větev před ním ohla se.
Každý keř své ostny k sobě vinul,
každý chrást mu v cestu vlídně kynul,
hladě pak ho listem po vlase.

Chodě dlouho marně nad vodou,
našel vílu skoro náhodou.

Měla zelenavou s pásem řízu,
objímala sněhobílou břízu,
vyvrácenou v břehu nehodou.

Ach, ten její pád! To hořký žal!
Ten jí život s břízou podřezal!
Vinula ji k dmoucímu se prsu,
kmen jí zdobíc květem z planých trsů,
každý keř jí na to růži dal.

Ach, ta řeka dravá, divoká!
Proč jí bříza padla do oka?
Podryla jí z touhy břízu v loni,
teď už padne víla s břízou do ní!
Ach, ta řeka dravá, hluboká!

— Visí prosto s břehu bílý kmen,
převalen jsa mocí přes kámen.
Na něm víla bledne, jako jíní,
mdloba tlumí vzlykot holubiní,
muž pak oblíž stojí zaražen.

Přemoha však rychle vlastní trud,
zdvihne s vílou břízu jako prut.
Postaví ji z tuha v jejím dole,
zarazí k ní čtyry statné hole,
zapěchuje při ní spoustu hrud.

Potom sleza k vodě podleva,
koření jí hojně polévá.
V tom pak víla otevírá zraky,
krásné modré, jak dva modré svlaky,
zářila jí z nich už odleva.

Ach, ty modré květy ze svlaku,
plny kouzel, bájí, zázraků — !

*

Zázračnější má však víla oči.
div se hlava slastí nezatočí.
jako skřivan v světlém oblaku!

Lepá. jak ty šípky po sádku,
v snivé líci tklivou pohádku.
kolo šíje prosto zlaté vlasy.
kolo zraků ještě vlhké řasy —
klesla na písečnou posádku.

Klesla, jako bílý vodní svlak.
sotva písek cítil její tlak.
Rozvinula bílou náruč mechem.
otevřela ústa horkým dechem.
rudá. jako v žitě vlčí mák.

„Což ti bude za to odměnou" —
řekla muži řečí — šuměnou.
„Chceš-li vílu — drahý — vzíti sobě,
budeme ti s břízou patřit obě!
Políbni mně líci ruměnou!"

Ale, muž se díval teskně v zem.
řka jí, že je sirým manželem.
Když pak řekl o svém žalu všecko,
štkala víla nad ním jako děcko,
rvouc si plavou kštici nad čelem!

Slzel také muž a bral se dál.
kyna víle ještě opodál.
Dal se potom zrovna k skalní hráně,
až se dostal opět k jasné bráně,
u níž dříve, časně ráno stál.

Smýkl zvoncem třikrát. stoje příč.
Zarachotil v zámku mocný klíč!

*

Vrata pak se náhle rozletěla.
až mu pot studený řinul z čela;
přál si téměř býti rychle pryč!

Ale, aj ten zázrak! Strnul něm,
stoje před nádherným pokojem:
Modrou září planou krásné stěny,
podle spousty skvostů umístěny:
— skvostný pokoj, ale, nikdo v něm!

Za ním pokoj druhý klene se.
sloupů v něm, co stromů po lese!
Rudou září planou krásné stěny,
podle spousty skvostů umístěny,
sotva oko třpytu přenese!

Za ním pokoj třetí naposled.
nejkrásnější ze všech na pohled!
Září bílou planou krásné stěny,
podle spousty skvostů umístěny,
mezi nimi sedí vážný děd.

Brada bílá po pás, ostrý zrak,
na čele mu tane stinný mrak.
Blankytové roucho, hore spjaté,
na něm slunce, měsíc, hvězdy zlaté,
víla před ním drží jeho znak.

Vážný kmet mu kyne z daleka,
ať se nebojí a neleká!
V jeho panství že se dobrým daří,
pouze špatné jeho ruka maří,
neb je stíhá trýzeň veliká!

Muž se tedy děda nebojí —
— svědomí je klidno, nebrojí —!

Kročí dále, pokloní se k zemi.
líbá mu na rouchu hebké lemy.
hebký hav se strany obojí.

Dí mu na to rychle vážný děd:
„Musím tobě něco povědět!
Ty jsi věřil babě, duši černé,
žárliv — zrušil věrnosť ženě věrné,
strhl na vás oba mnoho běd!

Zasluhuješ trestu, jak to zříš,
já však nechci tobě ztížit kříž!
Zachoval jsi víle život něžně
— za to půjdeš hnedle k víle kněžně;
jaký dar ti chystá — večer zvíš!"

Nedbá muž těch darů velikých,
slyše, jaký spáchal děsný hřích.
Žena tedy byla přece věrná!
Jej pak svedla baba, duše černá!
Ó, těch běd a žalů všelikých!

Vytryskl mu z očí slzí proud,
zachvěl se mu hořem každý oud.
Vzdechl sobě k rozmilému Bohu:
„Kéž se jí teď odprositi mohu.
moha před ní v pláči pokleknout!"

Ale děd ho těší, řečně zas,
stíraje mu slzy s černých řas,
že se ještě najde s dobrou ženou
žárlivostí jeho usouženou!
Kříže léčí Bůh a žaly čas!

Nežli se však vrátí zpátky ven,
dá mu démant, jasný jako den:

kromě toho všudy podle stěny
vidí spousty skvostů umístěny.
Ze všech ať si béře — chce-li jen!

Ale muž se po tom nepídí,
skvosty jeho vida, nevidí.
Jeho choť je démant nad vše světlý,
zlatý pupen, ráno porozkvetlý,
neklame jak zlato, nešidí!

Proto, pln jsa díků, dědu dí:
„Mně se, otče, skvosty nehodí!
Nech mě jíti za mou věrnou ženou,
žárlivostí mojí usouženou,
ať mne Pánbůh z toho nesoudí!"

Na to děd mu vece: „Nesmíš jít!
Něco přece s sebou musíš vzít!
Nech si tedy říci, milý hochu,
zde máš měch a v něm je uhlí trochu,
můžeš si jím dobře zatopit!" —

Děkoval muž vřele, měch si vzal,
nad uhlím ho dobře zavázal.
Rozloučiv se s dobrotivým dědem,
vyšel z brány právě před obědem,
děd mu ještě cestu ukázal.

Musel jíti k víle kněžici,
dumné, jak ten oblak sněžící,
lepé, jak ty svlačce podle řeky,
čerstvé, jak ty bujné v lesu břeky,
svěží, jako voda běžící.

Šel a doufal — cítě v srdci máj,
kolo něho skvěl se ladný ráj.

Když se potom náhle svečeřilo,
hned se kvítí světlem zašeřilo,
sama vnada, půvab, lesk a báj!

V září květné zrály jahody,
kde se která octly z náhody.
V řece spaly květy lotosové,
vedle hráli bystří lososové,
shlížely se břízy do vody.

Shlíželo se kvítí hořící,
všechno páchlo čerstvou skořicí.
S každinkého stonku, listu, dříku,
shlíželo se hejno kolibříků
do hladiny čiré, zářící.

Letěl svatojánek zlatý roj,
jako živý, pestrý ohňostroj.
Za ním víly v zpěvu, tanci, reji,
veselí se, vrtí, otáčejí,
velebíce věčné Lady zdroj.

Trne muž a stojí zaražen,
naslouchaje, jako přimražen.
Ale, než se nadál, trna chvíli,
byl už běloskvoucí četou vílí
jako bouří sněhu zasažen!

První děva, plna lahody,
v plavých vlasech zralé jahody,
opásána potměchutí něžnou,
byla nad jinými vílou kněžnou.
Zvala muže k vílám na hody.

Hody, věčné hody, v srdci máj,
plesáním se chvěje sad i háj!

Medoviny stále plná číše,
čím se více pije, dme se výše,
perlíc šumnou pěnou přes okraj.

Hody! Hody! pěly řady děv,
házíce mu kvítí na oděv,
vedouce ho dolů s vonné stráně,
hladíce mu líce, bledé skráně,
on pak s nimi šel, kam, nevěděv.

Když pak byli dole u vody,
dá mu na to kněžna důvody:
„Ty jsi včera nechal svého cíle,
abys přispěl v nouzi této víle,
pomohl jí z děsné nehody!

Ty jsi břízu její postavil,
za to našel díky u sta vil.
Chystáme ti za to překvapení,
že ho v celém světě pro tě není,
jež bys vida, vroucně pozdravil!

Viz tu vílu tady růžovou!
Chtěla býti choti mužovou,
chtěla býti tobě věrnou ženou,
těšit tvoji duši usouženou,
leč, tys měl už dříve ženu svou!

Měl! — Však zda ji, muži, ještě máš?
Máš! však myslí na smrt, na rubáš!
Ale, viz tu vílu roztouženou,
ta tě chtěla svésti se tvou ženou
— ještě dnes vám půjdem na sobáš!

Měly jsme však práce proto dnes!
Zbouřily jsme háje, sad i les,

každou břízu, lípu, jedli, dřínku,
tážíce se na tvou mladou žínku,
zda ji svedla hanba, hříšný ples?

Zachvěly se stromy šepotem,
ozvaly se větve tepotem,
list se tázal listu v celé zemi,
až to zachrastilo haluzemi:
Bříza dala zprávu klepotem.

Řekla bříza tady děvina,
že je tvoje žena nevinna!
Čert si najal u vás babu zrádnou,
aby zostudila ženu řádnou,
vtrousila vám jedu do vína!

Zašuměla lípa na písku,
že je tvoje žena na blízku!
Hledajíc tě, došla dole k řece,
umírá tam v trávě při pasece,
spolehnuta hlavou na břízku.

Pospíšily víly za ženou,
přispěly jí mocí sdruženou,
Daly jsme jí léku z všeho bylí
— jak se vůbec léčí národ vílí —
teď ji spatříš zdravou, růženou!"

Vzplálo muži srdce sokolí,
jásot zazněl po všem okolí:
„Ženo moje, holubinko sivá,
chvála Bohu, že jsi ještě živá!
Teď jsem šťastnější než kdokoli!"

Vedly víly muže do hrozen,
an byl, jako blahem obrozen!

Ach, to štěstí — s ženou při setkání!
Bylo slyšet dlouho tiché štkání!
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Ale, sobáš nebyl ohrožen!

*

Vítá pramen vesnu z daleka,
až to v lesu hučí, haleká.
Jak se měli spolu vždycky rádi!
Vesna mladá k němu v touze pádí,
že se led a zima zaleká!

Vítá choť svou žínku z daleka,
až to v lesu hučí, haleká!
Jak se měli vždycky spolu rádi!
Žínka mladá k němu v touze pádí,
že se ďábel sražen zaleká!

„Hola, víly, hola, na sobáš,
ať mi každá hodů, tance dbáš!
Ty však, ženo, holubinko sivá,
tobě kněžna mlsků naosívá,
viď, že se mi dobře nazobáš?“ —

„Hola, víly, spěšme do reje,
než se východ ohněm poleje.
Než sem úsvit z oblak rudých skočí,
kéž se všechno v šumném kole točí,
ať se na nás kněžna usměje!“

„„Hola, hody, hola! V srdci máj!
Jásotem se vlniž sad i háj!

Medoviny stále plná číše.
čím se více pije, dme se výše,
perlíc šumnou pěnou přes okraj!"
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Skočil z oblak rudých úsvit již.
slunečko se dralo výš a výš.
Když pak v háji vstali ptáci čilí.
s manžely se víly rozloučily:

— „Dobrý muži, ať už nežárlíš!" —

*

Byl to ale zase domů spěch.
— k tomu nésti s uhlím těžký měch!
Shodili ho! Však byl sama lata —
— ale, což se z něho sulo zlata,
až se nad tím v obou tajil dech!

Muž pak zvolal: „Ach ten dobrý děd!
Ani mi to nelze povědět!
Dal mi zprávu dražší nad to zlato,
zaplatiž mu Pánbůh stokrát za to!
To nám ještě poslal naposled!"

— Vrátili se do své chyžky zas,
žili spolu šťastně dlouhý čas.
Byli jedna láska, dobrodiní,
rozdávali, jako do rodiny.

— Tak jde o nich posud jeden hlas!

XIII. U poustevníka.

Ta bílá poustka pode „Stupni“ v lesích,
jak vábně zraky dojímá!
Nad ní se křížek svítí na útesích
se stupni k vrchu trojíma.

Ta bílá poustka, jako hnízdo ptačí,
jak z jara hnízdo sokolí,
a z ní se zpěv — co muži prsa stačí
po pustém nese okolí!

To poustevník tam svoje žalmy pěje
— žalm vroucí není vylhaný!
A vítr, jenž do lesů temných věje,
mu hraje k tomu varhany.

Má mír, má pokoj ve svém dobrém Bohu,
ba, nechce se mu do světa!
Jí plody lesní, pije vodu z rohu,
jen ducha sytí posvěta.

Má než tu poustku, bídně z kmenů spjatých,
v ní lůžko v koutě mechové;
dvě knížky — bibli, velký život Svatých,
na sobě roucho měchové.

Tak žije v mrazu, vedru z léta horkém,
se zvěří, ptáky bodrými,
a chodě jen ku kříži pode borkem,
ho zdobí květy modrými.

Však svatost jeho, jako záblesk ranní,
se rozletěla po lidu;
a lid se táhne, jako ptactvo, za ní,
když hledá večer poklidu.

Jen ďábli se ho vůkol pilně střeží,
jak po vodě, tak po souši,
neb dobře vědí, jakou trestá řeží,
když čert ho k hříchu pokouší!

Čert nejeden už měl s ním ostré půtky
— i ten — co tak zlou žínku měl!
Leč — chyba! Na ty hrozné jeho důtky
tak záhy — zdráv jsa zapomněl!

*

Ta bílá poustka pode „Stupni“ v lesích,
jak vábně zírá výšinou!
— Hle, ženu vetchou, jak jde po útesích,
jde zpříma k poustce pěšinou!

To tchyně! — Matka kněžny na Kněhyni,
tam bloudí chuďas o hladu!
Tak mocna dřív, a tak je bídna nyní!
Jde k poustevníku o radu.

Za ní jde v paty zlý zet neviděně,
ji k zoufalosti nabádá,
a kde je nejstrmější cesta ženě,
tam věší se jí na záda!

A chce-li píti — jak se ďábel chechtá —!
ji z přímá veda k pramenu:
pak vezma bláta, ve vodě jím klechtá,
a dře ji křeči v ramenu.

Ta voda — za tu váři posvěcenou,
ty křeče — byly za ten kříž.
A tak ji mdlobou, horkem uřícenou
hnal trampotami výš a výš!

Než v půli cesty, pod balvanem bokem,
stál poustevníček na ládech.
I spatřil, trna, dole nad potokem
ctnou ženu s čertem na zádech!

A chtěje čerta lapit v jisté pasti,
kruh velký opsal přes cestu,
pak sroubiv statný kříž v něm nad propastí,
se rychle schoval do klestu.

Tu právě žena došla toho kruhu,
a čert jí s bídných padl zad.
A tančc, jako spoután na popruhu,
se svíjel v kole napořád.

Hoj, byl to lek! Hle, čerta vidět zase,
s tou v líci barvou jako měď!
I vzkřikla tchyně: „Aj, pekelný třase!
Tys věru ďábel a ne zeť!"

Hned poustevník se na to z klestu pohnul,
hněv plál mu žárem ve zraku.
I šlehl čerta pásem, až se prohnul,
si ránu drže ve znaku.

Tu žena, jedva poustevníka zřela,
hned klesla před ním na zemi.
Však lekla se, div hanbou neumřela,
jak čert ji zmazal sazemi!

Šat sazí pln i tvář i suché ruce,
vše černo, jako z komína!
I zabědnje žena ve své muce
a trpce čerta vzpomíná:

„Ten čert zde, otče poustevníku, věru
zaslouží trpčí hodinu!

Nás oklamal a vzal si naši dceru,
pak zničil celou rodinu!

Má dcera v zámku jeho sice vládne,
má čerta pod svou opratí:
má zlato sice, jen že v srdci chladne,
a Bůh ji za hřích zatratí!

Můj choť je mrtev, zhynul se vším domem
— čert strhl tenkrát povodeň.
Muž v pekle snad — a paní pod žhavým lomem,
snad hoře jako pochodeň!

Ach, otče můj! Zda víš, co věrná žena?
Co matka dobrá dětem jest?
Má dcera hyne, ďáblem zasažena!
Ó, sveď ji, otče, z bludných cest!

Ó, sveď ji nazpět — ana po zlu touží —
ať hřích ze srdce vyhostí!
Ó, sveď ji nazpět, ať jen Bohu slouží
a žije z Boží milosti!"

V tom čert se vzepjal v posvěceném kole,
řva býkem, skočil po ženě.
Leč poustevník ho pásem srazil dole,
že klesl v prachu zmožen ě.

Pak dí mu, hrozné důtky drže v rukou:
„Aj, zeti bídný! Zda mne znáš?
Však teď se nařveš, nazkomíráš mukou!
Jsi náš! A teď se nastenáš!"

V tom kruhu budeš stále obíhati,
vztek běsný maje v útrobě,
až známá tvá se tobě z očí ztratí,
a dub jí vzroste na hrobě!

Až dub se vypne pyšně nad rov bolný
a bude míti žaludy,
pak táhni z kruhu, buď si zase volný
a hrej si bláznům na dudy!“ —

Čert vskoče rejdil, jako honěn bleskem,
jenž chmurami se proplétá,
a hory vůkol zněly jeho vřeskem:
„Ó vášni, vášni prokletá!“

Ctný poustevník pak vece klidně ženě:
„Znáš milost Boží velikou!
Kdo nehledá ji přímo, roztouženě,
vždy musí za ní oklikou!

Tak jednávali jinde lidé steří,
než svrhli s očí slepotu.
Tak bude při pokání se tvou dceří,
jež vezme na svou lepotu.

Běž rychle nazpět! Pospěš k dceři znova,
dech Páně kéž tě pohání!
Tam nejez, nepij, mluv než tato slova:
Ó, kaj se! Čas je k pokání!

Ať prosí jak chce, nejez ani sousta,
ni nepij při tom potkání!
Jen hroz a pros, že hrozná hříchu spousta
již potřebuje pokání!

Ať prosí jak chce, nejez, nepij ani,
ba nejdi vůbec ani spat,
jen hroz a pros a nuť ji ku pokání,
snad přece lze ji zachovat.

Leč, nevzdá-li se na ty všecky prosby,
zda víš, co potom učiníš?

Nuž, kaj se za ni, nechej slz i hrozby,
i kaj se, jak si umíníš!

Pak nečiň s místa svého ani kroku,
a stávej, trpíc, do noci,
já přijdu jistě, přijdu v tomto roku,
i přispěji ti k pomoci!"

XIV. Pokání matčino.

Viz na Kněhyni zámek onen bílý,
ten vábný kolem libosad!
Pod sadem bystrá řeka hučí, kvílí,
a v zámku, v sadě krása, lad!

Ten zámek bílý, celý křišťalový,
se čtyrmi věžmi na rozích,
je divem divů, od základů nový,
kryt stříbrem bílým, jako sníh.

Má kněžna sídlo, jak je nikdo nemá
— než — má tam hříšnou — Sodomu!
Ta socha v sadě — Lada — rozkoš němá
jí svádí hosty do domu!

Ta Lada bílá, bujně vytvořena,
s tou sličnou kněžny podobou!
Však, což je krása, je-li bez cti žena?
Jest pouze — hříchu nádobou!

Ta Lada bílá, líc i tvary její!
Bok stíní husté kučery!
Pod ní se tance s hody rozvíjejí
a krátí hostem večery!

*

Byl první máj! Noc teplá byla, tichá,
co v spánku vody nečeří.
Pod Ladou v sadě dlela cháska lichá
při rozpustilé večeři.

Zpěv bohopustý! Ctěna Lada něžná!
Hoj, byl to zase jednou kvas!
Byl první máj — i zaplesala kněžna:
„Žij všecko lásce, dokud čas!

Žij všecko vínu! Réva ňádra zvedá,
krok v tanci bodře pohání —!"
Tu kněžna zmlkla: Přišla žena bledá
a vzkřikla: „Čiňte pokání!"

Ta žena bledá —! Probůh, matka její!
Snad od žalosti šílená!
— I vstala kněžna, rdíc se v obličeji,
říkouc: „Vítej, máti milená!"

Pak objala ji, líbajíc ji sladce,
pláč ovlažil to potkání.
— Leč, všecko žaslo, nechopilo matce,
proč volá: čiňte pokání!

Však dceři vstaly hrůzou všecky vlasy,
jak péra v týle po káni.
„Což asi má? Co opět smyslila si?"
„Ó, kaj se, čiň už pokání!"

Řeč plná hrůzy vyplašila hosty
i prchli v duši prokláni: —
„Ó, dítě, kaj se, zkroť tu pýchu posty,
ó, kaj se, čiň už pokání!"

A dcera vece: „Tiše, dobrá máti!
Již hosté prchli před tebou!

*

Hle, hanba tato! Vše se bude smáti!
Nač kárat? Měť si před sebou!"

„Nech, dítě, světa: ať se směje tobě!"

„Ať svět mne ze svých vyvrhne?"

„Tím lépe, dítě! Budem šťastny obě,
až Bůh tě z hříchu vytrhne!

Tvůj otec pryč! Snad v pekle za tě hoří
a hořet bude pochodní!"

„Ach, což to díš? Zda zemřel? To mne zmoří!"

„Tvůj čert ho zničil povodní!"

„Ach, otče můj! Tak bídnou zhynul smrtí?!
Můj žal mne jímá závratí!"

„Ó, kaj se, dítě, sice Bůh tě sdrtí,
a pak tě navždy zatratí!"

Ach, otče můj! Tys nechtěl jíti ke mně!"

„Ó, kaj se za něj, za sebe!
Sic peklo máš a zalkáš v jeho temně,
až mráz tě v ohni zazebe!"

„Spi dobře, otče můj! — Ty, matko, neplač
a pojď a pojez u stolu!"

„Já, dítě, nechci! Ku stolu mě netlač, . . !"

„Tak pojď, pojíme pospolu!"

„Ne, nechci! Kaj se! Nechci ani sousta!"

„Ba, nermuť dcery do lkání!"

„Jen, dítě, lkej! Ta hříchu pustá spousta
již potřebuje pokání!"

„Tak sedni přece: Jez, a nech si říci,
pij víno! Nuže — tuhle číš!“

„Tvých jídel nechci! Těch se budu stříci!
Ó, kaj se, ať se nemučíš!“

„Já jsem tě, matko, tenkrát pohaněla,
však teď mi toho líto jest,
Ach, odpusť, že jsem já tě vyháněla!“

„Ó, kaj se, nechej hříšných cest!“

„Co jest to: Kaj se? Jak se káti? Řekni!“

„Vrať zámek s kouzly peklu zpět!
Pak se mnou pojď a v pláči při mně klekni,
půst s modlitbou ti zhnusí svět!“

„Ta kouzla má? Ta nejsou přece z pekla!“

„I jsou, i s proutkem čertovým!“

„On čertem? — To ne! — Víš to, žes to řekla?“

„Od poustevníka v „Stupních“ já to vím!

Tam čert mne bil a cestu tak mi ztížil,
se pověsiv mně na záda!
Však poustevník ho srazil, když se blížil
— a zaklel ti ho na láda.

I řekl, hrozné důtky drže v rukou:
Aj, zeti bídný! Zda mne znáš?
Nu, teď se nařveš, nazkomíráš mukou!
Jsi náš, a teď se nastenáš!

V tom kruhu budeš stále obíhati,
vztek běsný maje v útrobě,
až — známá tvá se tobě z očí ztratí,
a dub jí vzroste na hrobě!“

‚Ó, hrůza, matko! Já jsem oklamána!
Leč, nejprv já se přesvědčím!‘

„Pojď rychle pryč a nečekej zde rána!
Já noc tu v lesu překlečím.“

‚Ne, matko má! Tak rychle se to nedá!‘

„Jen pojď se kát a nelenuj!“

‚Vždyť čert je zaklet v ona láda šedá,
a zámek býval vždycky můj!‘

„To hnízdo čertí bude na tě pastí!“

‚Ne, matko drahá, vím, co mám!‘

„Pojď pryč a kaj se, visíš nad propastí!
Ten zámek s kouzly jest jen klam!“

‚Teď nejdu, matko! Ty zde zůstat nechceš?‘

„Ty hříchu živý! Pojď se kát!“

‚Ty již mne zase dráždíš, k hněvu lehceš!‘

„Nuž, půjdu pryč si zaplakat!

Ach — půjdu pryč a kleknu za tě v lesu
a tam se za tě budu kát!
A nevstanu, ni hlavou nezatřesu,
ni nechci okem zamžikat!

A nechci jísti, klečíc mezi hlohem,
ni okřát rosnou krůpějí!
Nu, chceš se kát? — Ne?! — Dítě, s pánem Bohem!
Jdu tam, kde žalem úpějí!“

‚Ó, Bože, matko, pobuď přece tady!‘

„Chceš vésti život kající?“

„Tam zhyneš, matko! Zhyneš, dceři, hlady,
a já jsem — víš to — mající!“

„Nech, dítě, nech mě! Je to k tvému dobru!“

„Ó, matko! Z lásky — nechceš pryč!“

„Jdu, dítě! Až tě vyrvu ďáblu obru,
hrob klidný vyhrabe mi rýč!“

— — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —

„Ach, otče! Otče! Ty jsi mrtev tedy?!
Nu, měj se dobře v hrobečku!
Bůh tobě zaplať za vše na posledy,
a přej ti dobrých drobečků.

Ach, otče! Otče! Tak jsem osiřela!
I matka pryč je milená.
Jde pryč — ach pryč! A na mne zanevřela!
Jde pryč — a žalem šílená!

Ach, otče! Otče! Zda jsi někdy viděl
na okně lézti berušku?
Té siroty jí nikdo nezáviděl!
Tak sirou máte dcerušku!“

*

Pod zámkem hvozd a skalní tvary děsné,
na skále kmen a doupě v něm.
Vrch s kmenu srazil hrom do rokle těsné,
a kmen je pust a hnije něm!

Tak statný dub! Ta dávná jeho síla!
Ta krása jeho koruny!
Když vichřice s ním někdy zápasila,
dub hřměl, jak bouře na struny!

Však přečkal v výše věky, vládna lesu,
zdráv po mrazech i po tání!
Když hrom ho rozbil, spadl po útesu
— kmen zůstal lidem k pokání!

Kmen tlustý zůstal sám, jak socha sníci,
jak sloup na pusté ssutině
— leč přišli někdy k němu kajicníci,
a žili v jeho dutině.

Tam přišla máti kněžny na Kněhyni,
dvě slzy v očích jako hrách:
„Ach, Bože dobrý! Odpusť bídné tchyni,
a přej mi k pláči tento práh!

To doupě temné, v němž se havěť hostí,
ty sovy, ježci, zajíci,
to všechno se mnou ať se v pláči postí,
a vede život kající!

Vy šumné stromy i vy ptáci na nich,
vy květy vůkol plající,
vy plačte se mnou při mých bědováních,
a slzte rosu kající!

Ó, dítě mé! Hle, Bůh tě přece dal mi,
já teď se za tě budu kát!
Vy lesy s ptáčky pějte se mnou žalmy,
a vichr bude hymny vát!"

XV. Pokání dceřino.

Pryč matka byla! Sad u Lady pustl,
host málokdy se ukázal.
Ba, jedva pták se pohnul, v keři šustl,
a rej se pevně uvázal!

Ta kněžna pyšná, jindy zpěvu plna,
si sedla v zadním pokoji.

Na ňádru hříšném zadmula se vlna:
„Zda poustevník mne spokojí?

Zda zakleje ho navždy na ta láda,
by neměl ke mně žádných práv?
Tak ovšem střásla bych si z duše hada,
a žila dále jako páv!

— Šla kněžna k poustce, čáku v srdci majíc,
neb nesla v kapse velký dar;
a pospíchala, jen se usmívajíc,
vždyť zlato k sobě táhne zdar!

Za den tam došla. Ach, ta hrůza všudy!
Čert lítý běsnil v okruží.
Hned řval, hned vyl, jak rozplakané dudy,
spjat v posvěceném popruží.

Pak cítě kněžnu, číhal pozdaleči,
zda nevleze mu do kola?
Tam poznala by, jak se křivda léčí
ve drápech čerta sokola!

A hned se stavěl, jako svázán v pouta,
jak pes na dlouhém řetězi,
I zařval na ni, čumě z temna kouta:
„Aj, sláva lstnému vítězi!

Tys vyhnala mne krutě z mého domu,
skrz matku tvou ta pouta mám!
Ach, úpím hrozně! Měj se, ženo, k tomu,
ať dlouho tady nestenám!“

„Ó, styď se, ďáble, hrát si na člověka,
a číhat drze po ženách!
Já lehká děva! Tak jsem byla měkká,
že jsem se vdala, jako v snách!“

„Jen pojď mi blíže, já po tobě prahnu!“

„To vím! — Však já tě ochladím!“

„Máš strach? Hle, já se jedva v poutě nahnu!
Pojď blíže, jen tě pohladím!“

„Trop šašky, trop, však smích ti v poutě sluší!“

„Nu, proč? Jsem vždycky bodrý druh,
a ty jsi má a budeš s tělem, duší!“
— V tom přešla kněžna jeho kruh!

Ó, běda, běda oklamané druži!
Čert vyrazí, co lačný stříž
— leč — spadne, zapleta se do popruží,
a kněžna stihne v kruhu kříž:

„Spas duši mou, ó, Kriste Spasiteli!“
— I leze rychle po kříži.
Má právě čas! Ó, jak se zatetelí,
a v čerta oči pohříží!

Skok hrozný pod kříž — čert je zrovna u ní!
— Nad křížem dme se velký strom.
I vzkřikne čert, až země pod ním duní,
a každé slovo blesk a hrom!

„Ty, strome, buř a sraz ji s kříže dole!“
— Strom bil po kněžně haluzím. —

„Ó, Matko Páně, chraň mne od svéveol,
a skryj mne s křížem pláštěm svým!“

— Tu ztichne strom a listem ani nehne,
a má již kněžna právě čas!
Však čert pod křížem ještě neulehne,
řva, ať to bouří v stromě zas!

Strom huče, pere kněžnu haluzemi,
a kříž se nahne za chvíli.

Čert jásá: „Buř, a svrz ji přece k zemi!“
A kněžna znova zakvílí:

„Ó, Matko Páně, dám se na pokání,
jen chraň mi ještě duši teď!“
— Strom náhle tichna, klidně větve sklání. —
Čert zařve: „Myslíš na zpověď?

Až poustevník sem přijde, sotva hlesne!“

„Však proti kříži málo smíš!“

„I drž se jak chceš! Kříž zde přece klesne!
Pak chytne snadno kočka myš!

Aj, strome, buř a shoď ji dole ke mně,
sic vyklopím tě s kořením!“
Strom zachvěje se, zaskučí v něm temně
a zmítá bídným stvořením!

A kříž se vikle, rány pádně buší,
hle, čert už tančí podle skal!
A kříž se chýlí! „Bože, chraň mi duši!“
A čert ve dlaně zatleskal!

A kříž se kloní, rány stále buší,
kříž rdí se, všecek zkrvácen!
„Ó, Kriste pane, přijmi moji duši!“
— V tom poustevník jde strmácen:

„„Ty bído z pekla, což mi zase tropíš?
Ha, styď se, ďáble, ženichu!
Já vím, že klidu spíše nepochopíš,
až přikovám tě v čenichu!

Toť jistě tvoje známá, již jsi svedl,
zde úpí, krví zbrocena?
Pojď, ženo, dole! Bůh tě z bahna zvedl,
teď budeš asi zkrocena!““

„Ach, otče, zhoj mne, sice náhle zhynu!“

...Jen trp ty rány, lehtivá!
Trp za svůj hřích a za svou těžkou vinu.
Bůh srdce mdlého nechtívá!“

„Však toť je příliš! Já to nepřenesu!“

...Nu chop se mého ramene!
Chceš jíti při mně? Zavedu tě k lesu
a dám ti vody z pramene!“

„Ach ráda půjdu! Vždyť jsem přišla k tobě,
však — vyslyšíš-li prosbu mou?“

„Hle, poustevníka! Má se k hříšné robě!
A jí se z prosby ňádra dmou!“

...Ty chtíči mlč!“
„Tu ženku nech, je moje,
a žeň se jinde, libo-li!“

„Jen otče pryč!“
...Ó chraň se čerte boje!
Již dávno hřbet tě nebolí?

Ta žena, co jsi svedl — již se kála,
a Bůh ji chránil před tebou!“

„I jakby žena z bázně neplakala,
svůj konec vidouc před sebou!

Leč, stůj! Ta žena tyla z mého zlata!“

...Chceš, čerte, ještě náhradu?“

„Jen viz tu líc, ty tvary do kulata,
a vezmi si ji za bradu!“

„Ach otče pryč!“
...Ty chceš mne pokoušeti?
Či chceš si ze mě tropit smích?“

‚To ne! Vždyť víš, že hříček okoušeti
je pouze hra — a přec ne hřích!‘

„‚Již mlč a skryj se, táhna do brlohu!“

‚Slyš otče! Ženku tu ti dám
a mějž ji navždy — slouže pánu Bohu!
Jen pusť mne ven — ať volnost mám!‘

„Jen otče pryč a nech ho na popruhu!“
— V tom ďábel děsně zabručí!
Jen skok — a již se kněžna válí v kruhu
a čert ji sevře v náruči!

„Spas duši, Kriste!“
„‚Pusť ji, bído z pekla,
sic pás ten o tě ošlehám!‘“

‚Je všecka má! To přece dávno řekla!
Leč, pusť mne ven a já ji dám!‘

„Ó Matko Páně! Budu poustevnicí!“

‚Nu hleď, že tebe radši má!‘

„‚Zde máš! Zda pustíš?“‘
‚Viz tu děvu pnící.
tu tvář s modrýma očima!‘

„‚Zde více za to! Pustíš?!‘“
‚Ne tak vztekle!
sic hned ji sepnu do smrti!‘

„‚Nuž, měj si hned, co na ni čeká v pekle!‘“
— Tu čert se z leku zavrtí! —

„Ach Bože můj! Co v pekle na mne čeká?“

„‚Nic! Chceš-li jen se přísně kát!‘“

„Mých slz je víc, než vody pojme řeka,
ba krev chci za hřích vyplakat!“

„Tak draze jí zde nechci! Jdi mi z očí!“

„Ó chválá Panně Marii!
Ó kéž můj slib má vůle nepřekročí,
až — až mne v hrobě zaryjí!“

„„Teď pryč!“
„Ha, styď se více, ženo lstivá!“

„„Zde chop se mého ramene!““

„Jen běž s tím dědkem — však jsi rovně mstivá!
Ty, ženo hrozná, z kamene!

Jen běžte k vodě! Moje pokušení
vám vnukne v srdce hříšný ruch!
Ba klesneš, děde! Máš se k porušení!
Pak záhy pukne tento kruh!

Jen běžte k vodě! Právě k tomu doba,
kdy cnost se ráda nahne k nám!
I pukne kruh — a tak si lapnu oba,
a pak se s vámi vyrovnám!“

*

Šli rychle k vodě Právě padla rosa
a ptáci k lesu táhli spat.
„„Aj shoď ty škorně, kaj se, dítě, bosa!““

„Mé nohy měly k hříchu spád!

Pryč obuv s nohy, půjdu ráda bosa,
mám jíti cestu kající!“

„„Což roucho tvé? Jsi spjata jako vosa!
Nač vlasy svůdně vlající?““

„Chci býti prosta, jako v práci vosa,
mne krása více nevábí!
Ten půvab sejme smrt, a její kosa
mne najde rovně v hedvábí!“

...Teď pij zde, dítě, den se náhle kloní
— jsme právě tady u vody!
Jen spěš a pij a neshlížej se do ní,
máš jistě k tomu důvody!...

„Ó díky Bohu! Jak ta voda chutná
a láká znova k lokání!“

...Jen ještě pij, ta voda je ti nutná!...

„Teď, otče, dej mi pokání!“

...Dám, dítě; ale, máš-li vůli pevnou,
a vůbec se mně podrobíš!...

„Za hřích mně bude všecka trýzeň levnou
— i když mne živu pohrobíš!“

...Nu dobře, dítě! Zde si tedy klekneš
a pánu Bohu přislíbíš,
že zámku s proutkem svým se ráda zřekneš,
své srdce postem vytříbíš!...

„Já zámku s proutkem nechci nikdy zříti,
půst navždy sobě ukládám!
Chci hlady mříti, v poustce nouzi tříti,
a světu navždy výhost dám!“

...Nu dobře, dítě! Přispěji ti k tomu!
Tvá mátka dávno za tě prní.
Teď rychle pojď i zavedu tě k stromu,
v němž hned se budeš káti s ní!...

— Šel napřed lesem, ona chutě za ním,
on vzdychaje a modle se.
— Tu zazněl zpěv a výskl zaplesáním! —
Drozd rozjásal se po lese:

‚Ta líce! Líce! Přejme sobě více!
Nač tělo sušit mořením?!
Ta lvice! Lvice! Oči jako svíce!
Co chceš zde s křehkým stvořením?'

„Slyšíš-li, otče, co to ptáče praví?"

„‚Mne zkouší — tobě lichotí!
Však ne to ptáče, ale ďábel dravý!'"

„Má z pekla mnoho příchuti!"

‚To líčko! Líčko! Jako krev a mlíčko!
Ten vlas, co zlaté hedvábí!'

„‚Mlč, drozde, mlč!'"
‚Ni tohle plné víčko?
Ni brvy její nevábí?'

„‚Mlč, drozde, znám tě!'"
‚Má tak modré oči!'

„Toť ďábel s námi hrající!"

„‚Mlč, drozde, mlč a sedni do klokočí:
ta žena je zde kající!'"

— Drozd sedne mlčky — ale kněžna padne,
jdouc v šeru, střemhlav přes pahýl.
A hned se dělá světlo, jako za dne,
a peklo šine blíže cíl!

Však poustevník se ani neohlédna,
jen vyndá z pásu rychle kříž

i dá ho kněžně, za rukáv ji zvedna
a pěje žalm jde s kněžnou výš.

—Jdou dlouho v noci, jdou pak ještě ve dne,
přes rokle, strže, skaliny,
však poustevník s ní přece neusedne
do trávy, mezi maliny!

Až podvečer pak došli na Kněhyni.
„„Aj, dítě, viz ten dutý kmen,
kde matka tvá pokání za tě činí!“
I klekli v pláči na kámen.

V tom šustne v kmenu, jako noční ptáče —
a kdož se z něho nedívá?
„Ach matko drahá!“ — Kněžna slastí pláče —
„jak jabloň pro mne šedivá!“

„Ó dítě mé! Hle, Bůh tě zase dal mi!
Ach, teď se budem obě kát!
Vy lesy s ptáčky pějte s námi žalmy
a vítr bude hymny hrát!“ —

„„Nuž, kajte se zde, puice vedle sebe,
a modlete se v doupěti.
A buďte v něm, ať vedro, ať si zebe,
či máte mrazem oupěti!

Aj, na kmenu zde v prachně doubek klíčí,
a půjde rychle do sebe!
Až vzroste on a nad zemí se vztyčí,
pak Bůh vás přijme do nebe!

Bůh s vámi buď a svit vám svými dary
a hlídej vaši dutinu.
Mě nespatříte již! Jdu shladit čary
a strhnout zámek v ssutinu!“

„Bůh zaplať tobě otče v nebes výši,
za službu dobře míněnou!“

„To roucho svleč — a v noci v této skrýši
hned najdeš řízu žíněnou!“

XVI. V zámku.

Viz na Kněhyni onen zámek bílý
a kolem vábný libosad!
Pod sadem bystrá řeka, skučí, kvílí,
a v zámku, v sadě krása lad!

Ten zámek bílý, celý křišťalový
se čtyrmi věžmi na rozích,
je divů divem, od nedávna nový,
kryt stříbrem bílým, jako sníh.

A což to všudy lidu služebného,
a všechno — jedna rodina!
Ach, kdo by řekl, že je konec všeho,
že zámku bila hodina — —?

Hle, poustevníka, podle Lady v sadě!
— Ten všecek čas tu odlení!
Má zrak co hádě, ústa v bílé bradě
a v ústech stále modlení.

Ten lecco ví a má i za ušima!
Má v tváři chytrý každý sval
a oči také nejsou letošíma!
Jen vlasy věk mu bouří sníh!

Již třetí den se postě v sadě moří
— a vida Ladu ubohou!
Již podstavec se pod ní bortí, boří
a zítra má ji u nohou!

Hoj, ven ho raba, než se kněžna vrátí,
ať oči zbožně neklopí,
sic uřkne sad a zámek s námi zvrátí,
an lidu z kouzla nechopí!

I chtěli panští poustevníka trestat
a našli na psa lehce hůl!
Než všecko darmo! Hned museli přestat
a hned se každý změnil v kůl!

Tu poustevník se zachvěl horkým vzdechem
— a spadla Lada do hloží!
A bílé tělo zakrylo se mechem,
jak pláštěm když se obloží.

Však poustevník se modlil ještě více
tím šeptem z postu svého mdlým.
Tu vzplála věž a plála jako svíce,
a sloupem k nebi hnal se dým!

I vzňal se zámek! Hořel každý koutek,
krov sjížděl, duně praskotem.
A když se v žáru pálil kněžnin proutek,
vše propadlo se s třaskotem!

— I poustevník měl cestu dokonánu,
a Bůh ho pozval do nebes.
Jsa nad propastí ještě — skonal k ránu
a v listu hebkém pohrobil ho les!

*

XVII. Vysvobození.

Stál doubek statný nad ohromným kmenem.
Měl na květ první poupata!
Na vršku hustém, pěkně rozloženém
si ptáci stlali doupata.

A dole v kmenu pněly kajicnice,
jak strom, když v listu ševelí.
I naslouchaly, o nebesku sníce,
zda Pán už jíti nevelí —?

Na doubku uzrál první žalud plavý
i spadl na ně zarosen!
A spadl zrovna mezi jejich hlavy!
— Tak naplnil se dávný sen! —

Hned obě rozpadly se svými těly,
jen prach a popel zůstal z nich!
A z prachu dva holoubci vyletěli,
dva bílí, jako padlý sníh!

*

Též čertu spadla pouta, kruh se podal,
byl na svobodě, jako dřív.
A kleje na své rejdy, pevně dodal,
že nechce ženy jaktěživ!

Ta hanba, hrůza, stále ve trampotě,
pak strádat ještě v kole čas — —!
— — — — — — — — —
Šel na svůj mlýn, a tam se v práci potě,
zlé duše mele, mele zas!

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
C525R6

Chlumecky, Adam
Romance o rejdech
certovych